

ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR

Kommissionens rekommendationer för Sveriges strategiska GJP- plan

SDW (2020) 390 final

Följedokument till

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Rekommendationer till medlemsstaterna vad gäller deras strategiska planer för den gemensamma
jordbrukspolitiken COM (2020) 846

Innehåll

KOMMISSIONENS REKOMMENDATIONER FÖR SVERIGES STRATEGISKA PLAN INOM DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN 2

- 1.1 Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor för livsmedelstryggheten.....3
- 1.2 Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål 3
- 1.3 Förstärka den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden och hantera samhällsproblem.....4
- 1.4 Modernisera sektorn genom att främja och skapa ett utbyte av kunskap, innovation och digitalisering och uppmuntra deras spridning 5
- 1.5 REKOMMENDATIONER.....6

ANALYS AV JORDBRUKS- OCH LANDSBYGDSUTVECKLINGEN I SVERIGE 8

- 2.1 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten 9
- 2.2 Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering 10
- 2.3 Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan.....11
- 2.4 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi 12
- 2.5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.....14
- 2.6 Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap 15
- 2.7 Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.....18
- 2.8 Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.....19
- 2.9 Se till att EU:s jordbruk bättre tillmötesgår samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel samt djurs välbefinnande 20
- 2.10 Övergripande mål för kunskap, innovation och digitalisering 21

1

KOMMISSIONENS REKOMMENDATIONER FÖR SVERIGES STRATEGISKA PLAN INOM DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN

Inom ramen för den strukturerade dialogen för utarbetandet av den strategiska planen inom den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) innehåller detta dokument rekommendationer om Sveriges strategiska GJP-plan. Rekommendationerna bygger på analyser av läget, behoven och prioriteringarna för jordbruk och landsbygdsområden i Sverige. De berör särskilda ekonomiska, miljömässiga och sociala mål för den framtida gemensamma jordbrukspolitiken och i synnerhet ambitionsnivån och de specifika målen för Från jord till bord-strategin och strategin för biologisk mångfald 2030. Såsom anges i Från jord till bord-strategin uppmanar kommissionen Sverige att i sin strategiska GJP-plan fastställa uttryckliga nationella värden för målen i den gröna given¹, med beaktande av dess specifika situation och dessa rekommendationer.

---

¹ Det gäller målen kopplade till användning av och risker med bekämpningsmedel, försäljning av antimikrobiella medel, näringsämnesförlust, arealer med ekologiskt jordbruk, landskapselement med hög mångfald och tillgång till snabbt bredband.

1.1 Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor för livsmedelstryggheten

Inkomstnivån för jordbruksarbetare i Sverige har legat på omkring 40 % av genomsnittslönen under det senaste årtiondet. Det svenska jordbruket är starkt beroende av offentligt stöd, och mer än hälften av jordbruksarbetarnas inkomster utgörs av direktstöd. Detta är särskilt påtagligt inom djurhållning och i områden med naturliga begränsningar. Inkomsterna inom det svenska jordbruket är även bland de mest instabila i hela EU, samtidigt som användningen av verktyg för att stabilisera inkomstnivåerna och hantera inkomstriskerna är relativt begränsad.

Sverige har ett utmanande klimat och höga arbetskostnader. Den totala faktorproduktiviteten har ökat långsammare i Sverige än genomsnittet inom EU, och både den utnyttjade jordbruksarealen (UJA) och antalet djurbesättningar har minskat. Den låga avkastningen på totalt kapital hämmar investeringar i modernisering, innovation och produktivitet och gör det mindre attraktivt att förnya verksamheten vid generationsskiften. Jordbruksstödet har dessutom en tendens att kapitaliseras i markpriser, vilket leder till att inkomststödet till jordbrukare blir mindre effektivt.

De svenska jordbrukarna är välorganiserade, och det finns flera stora kooperativ som tillsammans har en stor andel av marknaden för primära jordbruksprodukter, i synnerhet mejeriprodukter och jordbruksgrödor. Erkända producentorganisationer (PO) finns endast inom frukt- och grönsakssektorn, och jordbrukets andel av mervärdet är betydligt lägre än EU-genomsnittet, efter att ha minskat nästan konstant sedan 2008. De tre största detaljhandelskedjorna kontrollerar över 80 % av marknaden. Åtgärder bör vidtas – i synnerhet för små och medelstora jordbruksföretag – för att öka det mervärde som fångas upp av jordbrukarna längs med livsmedelskedjan.

1.2 Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål

Det svenska jordbruket kan spela en viktig roll när det gäller att uppnå de nya klimat- och miljörelaterade mål som fastställs i den europeiska gröna given. Tack vare den stora skogsarealen (den näst högsta andelen skogsmark i förhållande till landets yta inom EU) och de mycket kolrika jordarna förvaltar Sverige kolsänkor som är mycket värdefulla även på EU-nivå. Sverige bör därför fokusera på att bevara dessa kolsänkor genom att undvika avskogning och bevara eller återställa torvjordar.

Utsläppen av växthusgaser från jordbruket är relativt låga, energiförbrukningen inom jord- och skogsbruket ligger under EU-genomsnittet, och användningen av fossil energi per hektar är lägst i hela EU. Nästan hälften av all energi som produceras i Sverige kommer från förnybara källor, och skogsbruket står för den största andelen. På grund av ammoniakutsläppen från jordbruket är risken stor att Sverige inte kommer att uppfylla sina åtaganden att minska utsläppen av ammoniak varken under perioden 2020–2029 eller efter 2030.

Situationen för grundvattnet är i stort sett tillfredsställande, men ytvattnet når inte upp till en god kemisk status. Dessutom har 62 % av ytvattenförekomsterna en mindre god ekologisk status. När det gäller den gröna givens mål för näringsförlust uppvisar Sverige en bättre bruttobalans mellan näringsämnen än EU-genomsnittet, med vissa regionala skillnader, även om eutrofieringen i kustområdena fortfarande är ett problem. Jordbruket står endast för en liten del av vattenuttaget, och andelen åkermark med konstbevattning är relativt liten.

Åkermarkens jordkvalitet är generellt sett tillfredsställande i Sverige, med relativt högt och stabilt innehåll av organiskt material och ingen allvarlig markerosion. Förekomsten av tungmetaller, i synnerhet kadmium, i jordbruksmark är ett möjligt problem i vissa regioner och kan kräva åtgärder.

Den biologiska mångfalden, som är ett av målen i den gröna given, försämras generellt i Sverige. Andelen livsmiljöer med god bevarandestatus har minskat, och många typer av skogs- och gräsmarker har en

ogynnsam eller dålig bevarandestatus, även om regionala skillnader förekommer. Indexet för jordbrukslandskapets fåglar har sjunkit avsevärt sedan 1995, med endast mycket begränsad återhämtning under senare år, och Natura 2000-nätverket är förhållandevis begränsat.

Enligt de senast tillgängliga uppgifterna¹² är de största negativa faktorerna för gräsmarker att markanvändningen förändras och att jordbruksmark överges. De återstående områdena med delvis naturliga gräsmarker är mycket små och fragmenterade, och livsmiljöernas kvalitet försämras under perioder då de överges eller förvaltas på ett ofördelaktigt sätt.

Ekologisk odling, som är ett annat av målen i den gröna givnen, har haft en gynnsam utveckling i Sverige, och står nu för 20,3 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen. Sverige bör fortsätta att ge jordbrukarna stöd för att upprätthålla denna nivå och öka den om så är möjligt.

1.3 Förstärka den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden och hantera samhällsproblem

Sverige har en av de lägsta befolkningstätheterna i hela EU. Landsbygdsbefolkningen åldras snabbare än befolkningen i städer och stadsnära områden. Jordbrukarnas medelålder ökar, och de flesta är beroende av arbete utanför jordbruket för tillräcklig inkomst och diversifiering. Det är inte lätt för unga lantbrukare att förvärva mark, vilket försvårar möjligheterna att förnya verksamheten i samband med generationsskiften.

Graden av sysselsättning, tillväxt och social delaktighet i landsbygdsområdena är högre än EU-genomsnittet. Fattighetsgraden är aningen högre i landsbygdsområden, och migranter som bor i landsbygdsområden löper en betydligt högre risk att drabbas av fattigdom än den infödda befolkningen.

Sverige måste ta hänsyn till kvinnors särskilda behov i jordbruks- och landsbygdsområden för att uppnå jämställdhet mellan könen och minska klyftorna när det gäller sysselsättning, lön, pension, vård och beslutsfattande.

Skyddet av jordbruksarbetarna, särskilt när det gäller osäkra, säsongsbetonade eller odeklarerade arbeten, spelar en viktig roll för iakttagandet av lagstadgade rättigheter. Detta är en väsentlig del av EU:s rättvisa livsmedelssystem enligt Från jord till bord-strategin.

Sveriges landsbygdsområden har många småföretag och en stor andel nya uppstarts företag per invånare. Leader-metoden är väl etablerad i hela landet och har bidragit till skapandet av nya jobb. Det finns emellertid svagheter i kunskaps- och innovationssystem som begränsar innovationerna i landsbygdsområden.

Bioekonomin är en viktig sektor i Sverige, särskilt inom skogsbruket med dess omfattande produktion av skogsprodukter och höga produktivitet³.

När det gäller den gröna givens mål för bekämpningsämnen och antimikrobiella ämnen är Sverige ledande inom EU, särskilt inom hållbar användning av veterinära antimikrobiella ämnen och bekämpningsmedel, och användningen av bekämpningsmedel i den högsta riskkategorin har minskat. Övervakningen av skadedjur och kontrollen av bekämpningsmedelsanvändning är i allmänhet av hög kvalitet. Sverige bör dock fortsätta att främja en hållbar användning av bekämpningsmedel, främst genom att säkerställa användning av integrerade metoder för skadedjursbekämpning. Sverige bör även sträva efter en övergång mot hälsosammare och i miljöhänseende mer hållbara matvanor, eftersom landet uppvisar en hög konsumtion av rött kött och mycket låg konsumtion av frukt och grönsaker.

1.4 Modernisera sektorn genom att främja och skapa ett utbyte av kunskap, innovation och digitalisering och uppmuntra deras spridning

Sverige har generellt sett en hög utbildningsnivå, vilket även gäller driftsledare inom jordbruket. Kunskaps- och innovationssystemen inom jordbruket är emellertid relativt fragmenterade och saknar tillräcklig koppling till alla närliggande områden. Innovationsgraden bedöms även vara lägre inom jordbruk och livsmedelsbearbetning än inom andra områden. Sveriges nuvarande landsbygdsprogram har, fram till i dag, haft en ganska låg utbetalning av medel för utbildning och rådgivning, även om det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) har bidragit till innovationsnätverk och stödtjänster för innovation.

Det finns endast ett fåtal initiativ för att koppla samman forskningsresultaten med jordbruket, och den tillämpade forskningen om jordbruk är begränsad. Tillgången till riktad utbildning för enskilda lantbruk/företag varierar mellan sektorer och regioner. Rådgivningstjänsterna för jordbrukare är också ganska fragmenterade.

De offentliga utgifterna för forskning inom jordbruksområdet ligger på en låg nivå och har minskat under en längre tid. En förstärkning av kunskaps- och innovationssystemen inom jordbruket skulle leda till bättre samordning och samarbete mellan deltagarna för att stärka effekterna av EU-medel och nationella/regionala medel för forskning och innovation inom jordbruket.

Det är mycket viktigt att stärka kopplingarna mellan offentliga och privata rådgivare och att investera i deras utbildning och färdigheter. Rådgivarna bör få hjälp med att fånga upp och utveckla enskilda innovativa idéer på gräsrotsnivå.

Sverige har en hög digitaliseringsgrad och god bredbandstäckning, även om det finns stora skillnader mellan stad och land. För att uppnå den gröna givens mål för tillgång till snabbt bredband måste Sverige påskynda detta arbete i glesbefolkade områden.

1.5 REKOMMENDATIONER

För att kunna möta de sammankopplade ekonomiska, miljö-/klimatrelaterade och sociala utmaningar som beskrivs ovan anser kommissionen att Sverige måste fokusera sin strategiska GJP-plan på dess prioriteringar och inrikta insatserna på följande punkter, samtidigt som hänsyn tas till mångfalden i Sveriges jordbruks- och landsbygdsområden, i synnerhet de skilda behoven i södra och norra Sverige.

Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor för livsmedelstryggheten

- **Åtgärda den svaga ökningen av den totala faktorproduktiviteten och minskningen av inkomsterna och produktionen inom jordbruket**, i synnerhet inom djurhållning, genom att erbjuda lämpligt investeringsstöd för att upprätthålla livsmedelsproduktionen och säkerställa jordbruksyrkets attraktionskraft. Förbättra inriktningen av det direkta inkomststödet genom att, till exempel, tillämpa det kompletterande omfördelningsinkomststödet för hållbarhet och minskningen av utbetalningar.
- **Bevara och förstärka det mervärde som fångas upp av jordbrukarna längs med livsmedelskedjan** genom att inrikta stödet mot forskning, innovation och kunskap och stärka ramarna för samarbete mellan jordbrukare, däribland inom producentorganisationerna. Stödja investeringar och råd som stimulerar produktion av nischprodukter och marknadsföring via moderna affärskanaler för att fånga det växande intresset från konsumenterna.

Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål

- **Bidra till den gröna givens mål att begränsa näringsförlusten** genom att stödja riktade insatser för att förbättra hanteringen av kväve och fosfor och minska förlusterna till luft och vatten, samt förbättra förvaltningen av gräsmarker i områden med mycket boskap.
- **Bidra till hållbar energi** genom att öka produktionen och användningen av förnybar energi inom jordbruket. Investeringsinsatser kan planeras som en del av stödverkyten.
- **Begränsa klimatförändringarna och minska växthusgasutsläppen** genom att återställa, bevara och förbättra kolsänkorna i skogsområden (t.ex. genom hållbar skogsförvaltning) och kolrika jordar (t.ex. genom skydd av torv- och våtmarker). Lämpliga verktyg kan omfatta villkorlighet, miljösystem, insatser för landsbygdsutveckling och riktade investeringar. **Minska utsläppen av metan** i linje med **metanstrategin** (t.ex. genom produktion av biogas).
- **Främja en anpassning till klimatförändringarna**, framför allt genom att bevara och återställa befintliga gräsmarker (för att öka koldioxidbindningen och den totala motståndskraften hos dessa ekosystem).
- Bidra till målen i den gröna givens genom att **inrätta och upprätthålla landskapselement med hög mångfald** och genom att **bevara och öka den biologiska mångfalden och förbättra statusen för skyddade livsmiljöer** i linje med den prioriterade åtgärdsramen för finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Med tanke på de regionala skillnaderna bör särskild uppmärksamhet ägnas åt gräsmarker med hög biologisk mångfald både inom och utanför Natura 2000-områden för att vända minskningen av fåglar och vilda pollinatörer i odlingslandskapet. Lämpliga verktyg kan omfatta resultatbaserade miljösystem eller åtaganden för en miljövänlig förvaltning av jordbruket och icke-produktiva investeringar. Programmen för att uppmuntra en frivillig avsättning av områden med hög biologisk mångfald inom skogssektorn bör också upprätthållas.
- **Utöka områdena med högt ekologiskt värde** och dra nytta av lämpliga GJP-instrument för att säkerställa att områdena bevaras och att deras ekologiska funktion förstärks.
- **Främja en hållbar skogsförvaltning** genom att förstärka mångfunktionaliteten och skyddet av skogen, återställa skogens ekosystem och livsmiljöer för arter som är beroende av skogen för att förstärka de ekologiska tjänsterna och den biologiska mångfalden, och bygga upp motståndskraften mot klimatförändringar och andra hot. Förbättra de förebyggande åtgärderna mot abiotiska och biotiska skador.

Förstärka den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden och hantera samhällsproblem

- **Underlätta förnyandet av verksamheten vid generationsskiften** genom att öka tillgången till uppstartskapital och mark, i första hand genom jordbruksstöd till unga jordbrukare.
- **Stimulera jobbskapande och öka den sociala delaktigheten i landsbygdsområden** genom att främja innovationer för att skapa och utveckla företag, förstärka kunskapsöverföringen och samarbetet mellan forskning och jordbruksföretag och ytterligare utveckla bioekonomin i synergi med finansiering med andra medel.

Modernisera sektorn genom att främja och skapa ett utbyte av kunskap, innovation och digitalisering och uppmuntra deras spridning

- **Förbättra finansieringen och stärka den enhetliga och samordnade organisationen av kunskaps- och innovationssystem**, bland annat för en hållbar jordbruksproduktion med särskild inriktning på minskning av växthusgasutsläpp och användning av biomassa. Investera i en bättre integrering av alla rådgivare inom kunskaps- och innovationssystemen, så att de omfattar alla hållbarhetsaspekter med uppdaterad kunskap och innovation.
- **Främja den lokala utvecklingen i landsbygdsområden och bidra till den gröna givens mål för tillgång till snabbt bredband**, genom att påskynda installation av nästa generations accessnät (NGA) i landsbygdsområden, i synnerhet till slutanvändare i glesbefolkade områden. I detta sammanhang är det viktigt att säkerställa synergier med andra EU-medel och nationella medel.

2

ANALYS AV JORDBRUKS- OCH LANDSBYGDSUTVECKLINGEN I SVERIGE

Den svenska jordbrukssektorn verkar i ett nordiskt klimat med ett begränsat antal grödor och en stor mejerisektor. Produktionsförhållandena varierar avsevärt mellan södra och norra Sverige. Livsmedelskedjan kontrolleras i huvudsak av jordbrukarna via olika kooperativ upp till detaljhandelsnivå, med undantag för kött och socker. På grund av de geografiska och klimatrelaterade begränsningarna för jordbruket och de långa avstånden inom och mellan jordbruken utanför de huvudsakliga produktionsområdena är kostnaderna höga för bland annat arbete och insatsvaror. De högt ställda nationella normerna för djur- och miljöskydd bidrar till dessa kostnader, vilka inte kompenseras fullt ut av produktivitetsvinster. Investeringsnivån är särskilt låg inom djurhållningssektorerna. Den övergripande situationen kännetecknas av en minskande jordbruksproduktion, framför allt när det gäller animaliska produkter, ett bristande intresse för unga jordbrukares uppstarts företag och en mycket negativ handelsbalans för livsmedel. Situationen för de svenska landsbygdsområdena är jämförbar med stadsområdena när det gäller sysselsättning, tillväxt och social delaktighet, även om det finns en digital klyfta mellan stad och land (främst i avlägsna områden). Innovationskapaciteten är dessutom relativt begränsad på landsbygden jämfört med i städerna, och lägre inom jordbruket och livsmedelsbearbetningen än i andra sektorer av ekonomin.

2.1 Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten

Inkomsten för en svensk jordbruksarbetare låg på 43 % av genomsnittslönen i ekonomin mellan 2005 och 2019, vilket motsvarar genomsnittet inom EU. När det gäller motståndskraften är det tydligt att år med svåra väderförhållanden, till exempel torkan under 2009 och 2018, påverkar inkomsterna negativt.⁴ Faktorinkomsten per arbetare inom jordbruket ligger över genomsnittet för åkerbrukare, nära genomsnittet för mjölkproducenter, men betydligt under genomsnittet för boskapsuppfödare. Faktorinkomsten per arbetare inom trädgårdsproduktion har haft en uppåtgående trend sedan 2009, och låg betydligt över genomsnittet 2017⁵.

En majoritet av jordbruksarbetarna kombinerar jordbruket med andra ekonomiska verksamheter. Inkomsten av jordbruksarbete per arbetare ökar med jordbrukets storlek, med undantag för den minsta storleksklassen.⁶ Ungefär hälften av jordbruksarealen klassificeras som områden med naturliga eller särskilda begränsningar. Inkomsterna är lägre i dessa områden, framför allt i de områden som definieras som bergstrakter.⁷

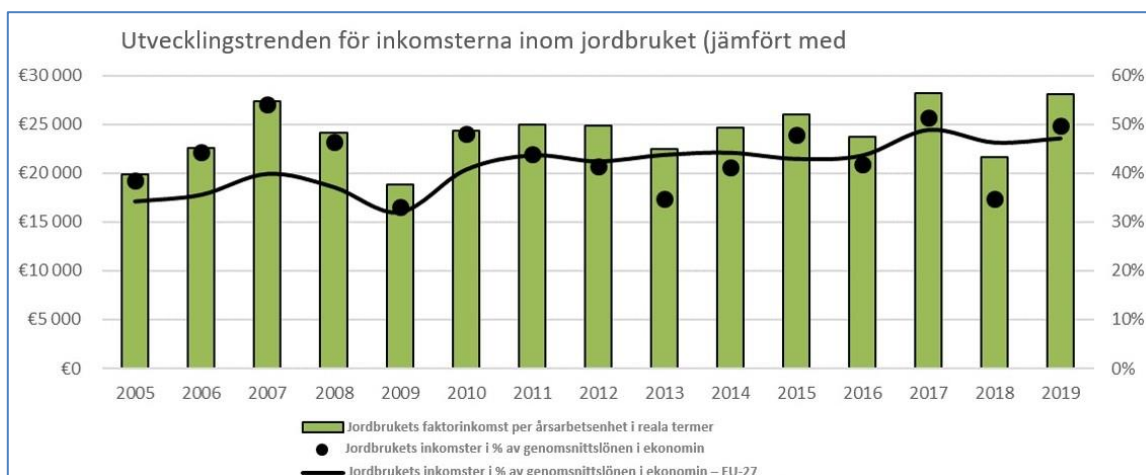
Beroendet av direktstöd är högt i Sverige. Jordbrukets faktorinkomst var 21 636 euro per arbetare 2018, varav direktstöd utgjorde 54 %, dvs. 12 590 euro per arbetare jämfört med EU-genomsnittet på 6 660 euro⁸. Utbetalningarna som omfattas av den andra pelaren är relativt höga och bidrar i hög grad till jordbrukarnas inkomst, i synnerhet inom djurhållning.

Sverige använder sig inte av omfördelningsstöd. Under 2016 tog 60 % av stödmottagarna emot mindre än 5 000 euro i direktstöd.⁹ Det högsta direktstödet per hektar ges till lantbruk med inriktning på djurhållning.¹⁰ Under 2018 tog 20 % av stödmottagarna emot 73 % av direktstödet. Andelen låg på en stabil nivå mellan 2015 och 2018. Under 2018 hade 20 % av jordbrukarna 68 % av jordbruksmarken.¹¹ Sverige minskar utbetalningarna med 5 % för belopp som överstiger 150 000 euro.¹²

I Sverige betalades 13 % av direktstödet under 2018 ut som ett frivilligt kopplat stöd och som ett nötkreatursstöd.¹³

Inkomstvariationen inom jordbruket (mätt genom variationskoefficienten för sektorerna mellan 2007 och 2013) uppgår till 1,64, vilken är en av de högsta inom EU (EU-genomsnittet är 0,93). Mindre än 25 % av jordbruken har ett försäkringssystem för jordbruksgrödor som täcker klimatrelaterade risker. Andelen jordbrukare som har en försäkring avseende inkomstskydd för djurhållning är mindre än 1 %¹⁴.

De inkomststabiliserande verktygen används i begränsad utsträckning, men skattelagstiftningen gör det möjligt för jordbrukare att fördela inkomsterna mellan olika år, vilket ger ett liknande resultat. Flera av framför allt de större jordbruksföretag som odlar spannmål, oljevaxter och proteingrödor använder terminskontrakt för att säkra priserna. Tillgången till säkringsverktyg som är anpassade att användas av enskilda jordbrukare är relativt god och tillhandahålls av kooperativ, mäklare och banker. Det finns inte några gemensamma fonder för jordbruket.¹⁵¹⁶

Källa: GD Jordbruk och landsbygdsutveckling med uppgifter från Eurostat¹⁷.

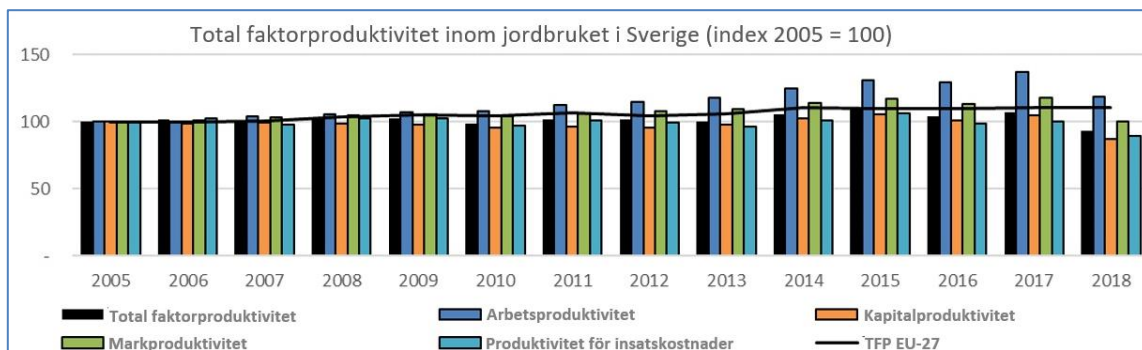
2.2 Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering

Enligt undersökningen om jordbrukets struktur (2016) fanns det 62 900 jordbruk i Sverige, varav 15 500 kunde klassificeras som företag med minst en anställd. Strukturen har konsoliderats under årens lopp och antalet har sjunkit med 17 % sedan 2005. Den genomsnittliga storleken har under samma period ökat från 42 till 48 ha¹⁸. Samtidigt minskade den utnyttjade jordbruksarealen från 3,2 till 3,02 miljoner ha, medan antalet djurenheter minskade från 1,84 till 1,7 miljoner¹⁹. Sverige har beviljat kopplat stöd till nötkreatur över 1 års ålder sedan 2007 (13 % av anslagen för direktstöd)²⁰.

Den totala faktorproduktiviteten (TFP) ökade med 0,7 % på årsbasis från 2007 till 2017, vilket är under EU-genomsnittet (+0,9 %)²¹. Arbetsproduktiviteten ökade i snabbare takt, medan markproduktiviteten, och i synnerhet kapitalproduktiviteten, ökade långsammare. Den starka ökningen av arbetsproduktiviteten beror på ett utflöde av arbetskraft från sektorn på grund av en relativt snabb konsolidering och en pågående modernisering där arbetskraft ersätts med kapital (dvs. frivilliga mjölkningssystem). Den relativt höga levnadsstandarden i Sverige och strukturen på arbetsmarknaden leder till relativt dyr arbetskraft med grundläggande utbildning. TFP har ökat snabbare i sektorerna utanför jordbruket, och i relativa termer har jordbrukssektorn förlorat konkurrenskraft²².

Trots en ökad tredjepartsfinansiering inom jordbruket och en ökad TFP bland de svenska jordbruksföretagen är avkastningen på totalt kapital låg, vilket påverkar förmågan att erbjuda konkurrenskraftiga löner och locka till sig utbildad arbetskraft. De fasta bruttoinvesteringarna ökade från 1995 till 2008, men har stagnerat efter det. På grund av den låga avkastningen på totalt kapital är det mindre lockande att investera i modernisering, innovation och produktivitet. Finansieringen av sådana investeringar, däribland generationsskiften, medför större risker när avkastningen på investeringarna är låg. Försäljning och arrendering av mark är relativt sett mindre reglerad än i många andra medlemsstater²³. De frikopplade stödåtgärderna inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken kan därför i stor utsträckning vara kapitaliserade. Detta är en utmaning för förnyandet av verksamheten vid generationsskiften och för nödvändiga investeringar för att öka produktiviteten.²⁴

Sverige har sedan länge en negativ handelsbalans när det gäller jordbruksbaserade livsmedelsprodukter. Handelsbalansunderskottet har växt från omkring 4 000 miljoner euro till mer än 6 000 miljoner euro 2018. Handelsbalansen med tredjeländer blev positiv under 2012 med spritdrycker (vodka) som en viktig exportprodukt. Underskottet i handeln inom EU är emellertid betydande och har växt efterhand²⁵.

Källa: Eurostat för TFP och GD Jordbruk och landsbygdsutveckling för partiell produktivitet.

2.3 Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan

Kooperativen har en stor marknadsandel vad gäller saluföring av den primära jordbruksproduktionen (i synnerhet mejeriprodukter och jordbruksgrödor) och tillhandahållande av insatsvaror, såsom maskiner, gödselmedel, utsäde och foder. Kooperativen är även verksamma inom bearbetning, där det största mejerikooperativet och det största spannmålskooperativet båda har en marknadsandel på 65 %²⁶. Kooperativen erkänns i regel inte som producentorganisationer.

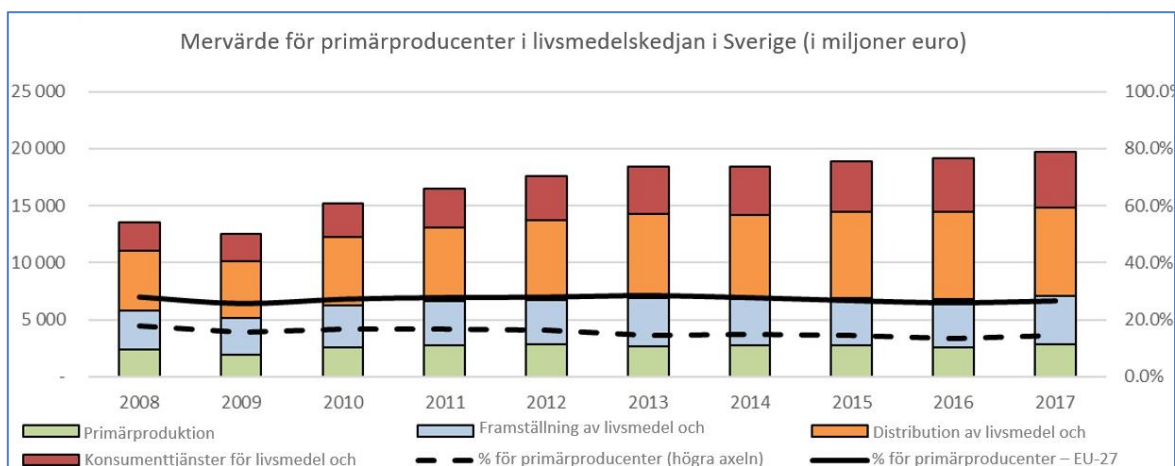
Det finns fem erkända producentorganisationer i Sverige som tillsammans saluför 43 % av frukt- och grönsaksproduktionen, även om andelen varierar beroende på skörd och marknadspriser. Marknadsandelen är något lägre än EU-genomsnittet på 49 % för sektorn. Inom den proportionellt sett viktiga produktionen av jordgubbar är dock endast ett fåtal av producenterna medlemmar i en producentorganisation. Det finns inte någon erkänd producentorganisation inom mejeri- eller köttsektor²⁷. Ett mål om att 60 % av produktionen ska saluföras genom erkända producentorganisationer har fastställts i den nationella strategin för livsmedelskedjan för frukt och grönsaker²⁸. Inga branschorganisationer har hittills erkänts i Sverige.

Den svenska primärproduktionen är dessutom inriktad på råvaror för bearbetning, och andelen produkter som är lämpliga för försäljning från företag till konsument eller för bearbetning på gården (t.ex. frukt, grönsaker, vin och olivolja) är relativt liten. Delvis på grund av detta är marknaden för försäljning från företag till konsument (gårdsförsäljning och annan lokal försäljning) av mindre betydelse relativt sett.

Grossist- och detaljhandeln i livsmedelskedjan är starkt koncentrerad med tre detaljhandelskoncerner som kontrollerar 86 % av marknaden, vilket är högre än EU-genomsnittet. I norra Sverige är de tre stora detaljhandelsbolagens andel 99 %²⁹. Den starka koncentrationen i detaljhandelsledet balanseras till viss del av en hög konsolidering i bearbetningssteget, i vissa fall av kooperativ under kontroll av jordbrukarna. Livsmedelskedjans funktion bedöms i allmänhet som relativt god.

Andelen av det mervärde som fångas upp av jordbrukssektorn i Sverige är lägre än EU-genomsnittet (14 % år 2017 jämfört med EU-genomsnittet på strax över 20 %). Andelen har minskat något sedan 2008³⁰. Endast en mindre mängd av jordbruksprodukterna säljs obearbetade via direktförsäljning på gårdar, genom en kort leveranskedja eller på marknader. Dessutom är produktionen av typiska produkter som är lämpliga för direkt försäljning utan bearbetning, t.ex. frukt och grönsaker, relativt liten. Uppbyggnaden av livsmedelskedjan gör att den andel av mervärdet som fångas upp av jordbrukarna är låg, men jordbrukarna kan i stället fokusera på att producera råvaror i större volymer och ta del av ett högre mervärde i absoluta termer.

Elva produkter finns registrerade i EU:s kvalitetsprogram, varav tre som spritdrycker och två som ostar. Det finns inte någon stödåtgärd för EU:s kvalitetsprogram inom landsbygdsprogrammet³¹.

Källa: Eurostat

2.4 Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi

Under 2018 uppgick utsläppen av andra växthusgaser än koldioxid från det svenska jordbruket till 6,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, en minskning med 8,3 % sedan 2000. Detta motsvarar 12,4 %³² av de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige (över EU-genomsnittet) och omkring 1,7 % av de totala utsläppen av växthusgaser från jordbruket i EU. I Sverige är sektorn för markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) av särskilt stor betydelse, inte bara för kolsänkornas skull utan även när det gäller utsläppen. Under 2018 utgjorde LULUCF-sektorn som helhet en nettokoldioxidsänka på 42 miljoner ton, en ökning med 8,3 % sedan 2000, främst tack vare den stora skogsarealen. Samtidigt uppgick utsläppen från åkermarken till 4 miljoner ton koldioxid, vilket motsvarar en ökning med 20 % sedan 2000. Gräsmarkerna var en nettokolsänka på 0,11 miljoner ton koldioxid, en ökning med 33 % sedan 2000³³.

Enligt OECD:s rapporter utgörs de viktigaste utsläppen av växthusgaser från jordbruket av CH₄ på grund av fermentering i matsmältningssystemen hos idisslare (37 %), följt av användningen av oorganiska gödselmedel (17 %) samt gödselhantering och odling av organiska jordar (14 % vardera). Mellan 1995 och 2014 minskade jordbrukets totala utsläpp av växthusgaser konstant, trots att jordbruksproduktionen har varierat avsevärt mellan åren. Totalt sett har koldioxidproduktiviteten – beräknad som jordbruksproduktion per enhet av utsläppt koldioxid – i det svenska jordbruket förbättrats, eftersom växthusgasutsläppen har minskat snabbare än jordbruksproduktionen. De viktigaste drivkrafterna bakom denna trend är minskade kreatursbesättningar, särskilt av grisar, nötkreatur och mjölkkor, och en minskad användning av gödselmedel och stallgödsel³⁴. Å andra sidan har Sverige gynnsamma kolsänkor tack vare den fjärde högsta genomsnittliga halten av organiskt kol i jorden i hela EU³⁵ och, med nästan 16 %, den tredje högsta andelen torvjordar i EU, om torvjordarna i skogsområden och fjälltrakter räknas in³⁶. Dessutom är 69 % av landets territorium täckt av skog³⁷.

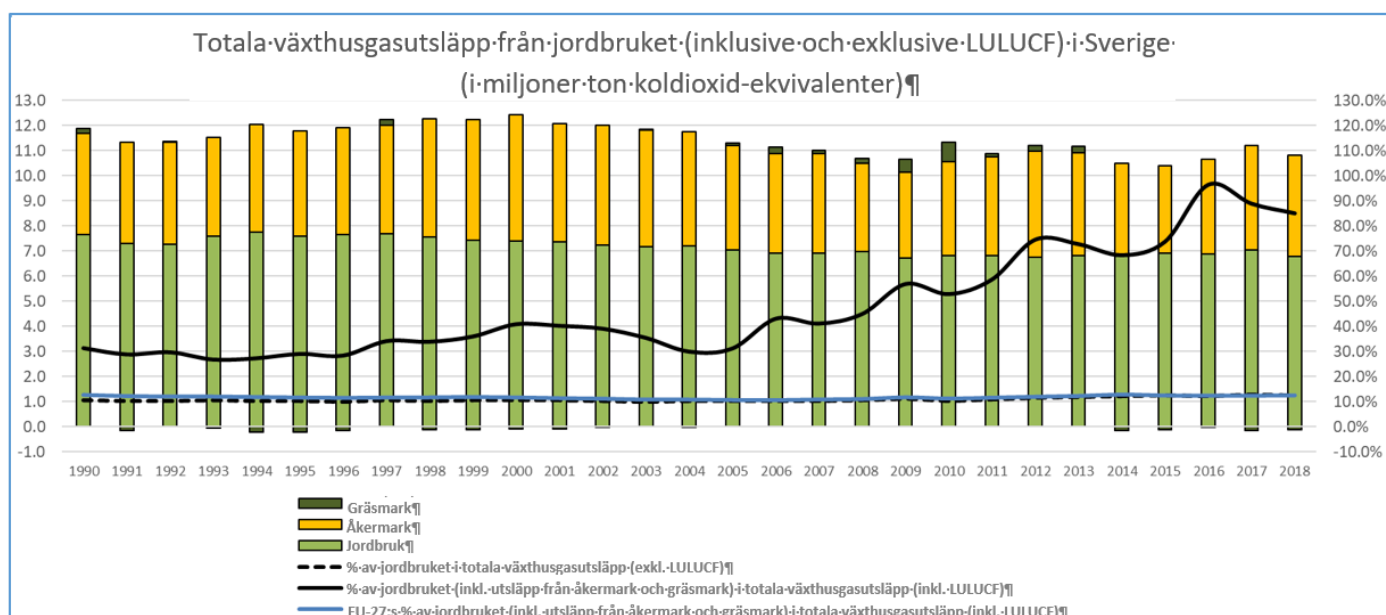
Energiförbrukningen i det svenska jord- och skogsbruket i förhållande till landets totala slutliga energiförbrukning (1,9 %) ligger under EU-genomsnittet (2,9 %)³⁸. Dessutom är förbrukningen per hektar den lägsta i hela EU, med 19,7 kg/ha. Andelen energiförbrukning inom livsmedelsbearbetningsindustrin i Sverige (1,1 %) är lägre än EU-genomsnittet på 2,9 %³⁹. Utmaningen för Sverige kommer att vara att upprätthålla dessa positiva indikatorer.

När det gäller den nationella strategin för anpassning till klimatförändringarna har Sverige kommit igång bra med klimatanpassningarna, och det finns både politisk vilja och ekonomi för detta ändamål. Den svenska regeringen antog nyligen sin första nationella anpassningsstrategi med mekanismer för samordning, övervakning, utvärdering och granskning. Sveriges anpassningsarbete är uppdelat mellan

flera olika administrativa nivåer, där varje aktör är ansvarig för anpassningen inom en sektor eller ett ansvarsområde. Framstegen med anpassningen är i stort sett positiva, men ett viktigt steg är att gå över till ett konkret genomförande, särskilt på kommunal nivå, där mycket av ansvaret ligger för bland annat fysisk planering⁴⁰.

I Sveriges landsbygdsprogram 2014–2020 användes omkring 1 % av budgeten till prioritet 5, dvs. att främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn. Ungefär hälften användes till investeringar i förnybar energi, medan den andra hälften användes till minskade investeringar inom djurhållning för att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak. Genomförandet av det landsbygdsprogram som utformats särskilt för klimatåtgärder är i allmänhet begränsat, särskilt när det gäller biogas. Vid utgången av 2019 hade mindre än 40 % av det mål för förnybar energi som faststälts för 2023 uppnåtts, medan målet för minskade utsläpp av växthusgaser och/eller ammoniak genom investeringar i djurhållning hade uppnåtts med strax över 55 % av målvärdet för 2023⁴¹. I en utvärdering från 2018 lyftes flera olika orsaker fram tillsammans med förslag på anpassningar⁴². Dessutom bidrar många av åtgärderna under prioritet 4, dvs. att återställa, bevara och förbättra ekosystem kopplade till jord- och skogsbruket, med sin totala andel på omkring 60 % av den totala Ejflu-budgeten, som en sekundär effekt, till att minska utsläppen, öka resurseffektiviteten och främja koldioxidbindningen. Detta omfattar kunskapsöverföring, investeringar, miljö- och klimatåtgärder för jordbruket samt stöd till ekologisk odling⁴³. Sveriges nationella strategi för skogsförvaltningen bygger på Sveriges nationella skogsprogram, som antogs i maj 2018 och som följdes av en handlingsplan som antogs i juli 2018. Strategin är inriktad på fem fokusområden: 1) ett hållbart skogsbruk med ökad klimatnytta, 2) mångbruk av skog för fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, 3) innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass, 4) hållbart brukande och bevarande av skogen som en profilfråga i svenskt internationellt samarbete och 5) ett kunskapskliv för ett hållbart brukande och bevarande av skogen⁴⁴.

Landet genererar 48,5 % av sin förnybara energiproduktion från jordbruk och skogsbruk räknat som en andel av den totala energiproduktionen (genomsnittet i EU-27 är 41,4 %). Nästan 50 % av den förnybara energiproduktionen i Sverige kommer från skogsbruket (med en liten minskning mellan 2015 och 2018). Jordbrukets andel av förnybar energi växte från 0,9 % 2015 till 2,4 % 2018, vilket fortfarande är långt under EU-genomsnittet på 12 %. Här finns således utrymme för förbättringar⁴⁵.

Källa: Europeiska miljöbyrån. Enligt uppgifter från Eurostat [[env air gge](#)].

2.5 Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft

Bruttobalansen mellan näringsämnen varierade mellan 30 och 42 kg N/ha/år fram till 2017, men ökade markant till 60 kg N/ha/år under 2018⁴⁶. Det möjliga överskottet av kväve var i genomsnitt 34 kg N/ha/år 2012–2017 (mindre än genomsnittet i EU-27 på 46,5 % kg N/ha/år), med ett nationellt överskott. Kvävebelastningen är något högre i södra Sverige än i andra delar av landet, men annars finns det inte några påtagliga skillnader mellan regionerna.⁴⁷ Det möjliga överskottet av fosfor i jordbruksmarken är i genomsnitt 0,5 kg P/ha/år, vilket är samma som EU-genomsnittet. Överskottet av fosfor har minskat under årens lopp, och det finns tydliga regionala skillnader. Underskott förekommer främst på planmark, där odling av grödor är omfattande och boskapstätheten är låg. Ungefär hälften av den kväve- och fosforbelastning som kan hänföras till mänskliga aktiviteter har emellertid sitt ursprung i jordbruket. I detta sammanhang bör särskild uppmärksamhet ägnas åt Östersjön, där eutrofieringen har medfört en långvarig miljöbelastning. Minst 97 % av regionen bedömdes ha en mindre god eutrofieringsstatus, däribland hela det öppna havsområdet och 86 % av kustvattnen. De indikatorer som speglar näringsämnesnivåer låg i allmänhet längst bort från en god status⁴⁸. I Sverige har 100 % av det öppna havet och 82 % av kustvattnen, räknat per område och andel per statusklass för det öppna havet och kustvattnen i hela Östersjön (Helcom-området), en dålig status vad gäller eutrofiering⁴⁹.

Enligt vattendirektivet har 62 % av ytvattenförekomsterna en mindre god ekologisk status, och inga ytvatten når upp till en god kemisk status⁵⁰ på grund av de höga naturliga nivåerna av kvicksilver i berggrunden. Huvuddelen av grundvattenförekomsterna har en god kvantitativ status (99,7 %) och en god kemisk status (98 %)⁵¹. När det gäller belastningen på ytvattnet var diffusa föroreningar från jordbruket inte den allvarligaste faktorn, men rapporterades påverka 8 % av ytvattenförekomsterna och 5 % av grundvattenförekomsterna.

Tillgången på vattenresurser är i allmänhet inte något problem i Sverige, bortsett från i vissa regioner där vattenbrist kan få betydande konsekvenser för jordbruket. Av det totala vattenuttaget i Sverige används 3 % av jordbruket (en tredjedel till djurhållning och två tredjedelar till konstbevattning). Endast 6 % av den odlingsbara marken har tillgång till konstbevattning, men dessa områden behöver inte bevattnas varje år.⁵² Det finns även betydande regionala och årliga variationer. Jordbruket i södra Sverige använder 67 % av hela landets vattenuttag för konstbevattning (totalt 111 052 560 m³ under 2010)⁵³.

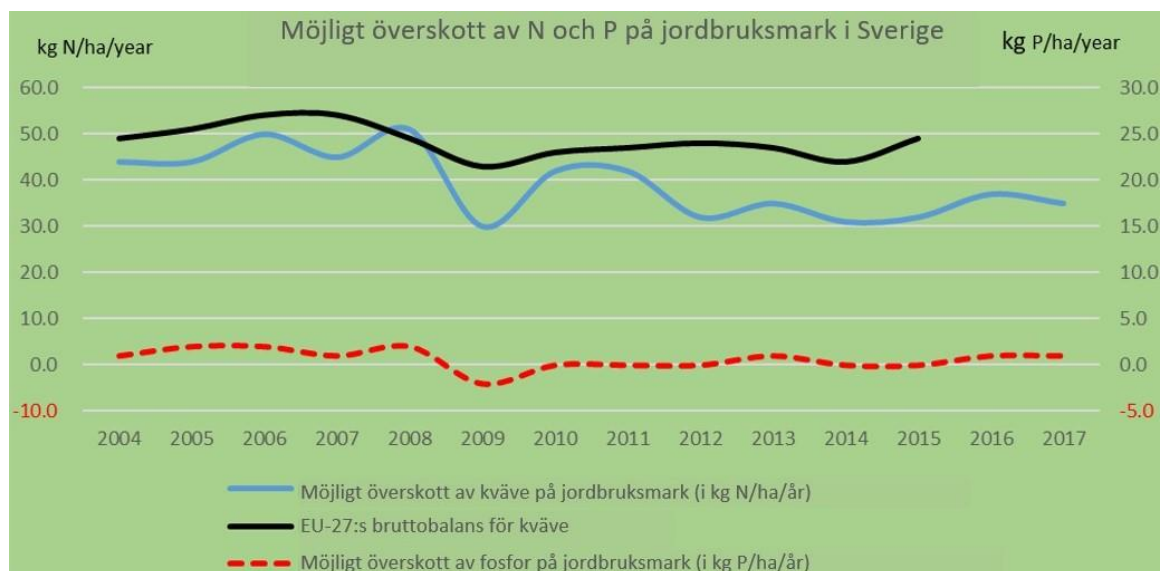
De odlingsbara områdena i Sverige har ett organiskt kolinnehåll i marken (SOC) på totalt 551 megaton, och medelvärdet är 48 g/kg (EU-genomsnittet är 43,1 g/kg). Detta är totalt sett en tillfredsställande nivå som varit stabil eller ökat något över tid⁵⁴, med vissa regionala skillnader. Risken för markerosion i Sverige under 2016, räknat som ett nationellt genomsnitt, var 0,4 t ha⁻¹ yr⁻¹, vilket är långt under EU-genomsnittet. Dessutom utgör arealen med allvarlig erosion i Sverige endast 0,3 %. Små regionala skillnader förekommer, men erosionen medför inte några allvarliga problem i Sverige⁵⁵. Under 2018 omfattades 10 % av jordbruksmarken i Sverige av ett kontrakt för att förbättra markförvaltningen, vilket är något lägre än EU-genomsnittet på 12 %⁵⁶. Under 2016 bearbetades 75 % av den bearbetningsbara arealen på ett traditionellt sätt, och ökad bearbetning/direktsådd skulle vara gynnsam för att öka koldioxidbindningen och minska jordens kolförluster⁵⁷.

När det gäller jordens beskaffenhet hotas den hållbara förvaltningen av jordbruksmarken som naturresurs av tungmetaller, främst kadmium, från berggrunden, luften, oorganiska gödselmedel och kalkningsmedel. Kadmium är mer vanligt förekommande på planmarkerna i södra och mellersta Sverige⁵⁸ på grund av berggrundens naturliga sammansättning.

Markförvaltningsmetoderna i Sverige kan förbättras ytterligare om de kopplas till de forsknings-, innovations- och demonstrationsaktiviteter som finns tillgängliga inom Horisont Europas uppdragsområde om markhälsa.

Luftkvalitet: De totala utsläppen av ammoniak från det svenska jordbruket har haft en nedåtgående trend sedan 2005, med en ökning mellan 2013 och 2015, följt av en liten minskning sedan 2016

(landsbygdsprogrammets bidrag i detta avseende framgår av punkt 2.4 ovan). En liknande trend är tydlig i hela EU. Överlag kommer 87 % av de rapporterade ammoniakutsläppen i Sverige från olika jordbrukskällor (2018 års uppgifter)⁵⁹. I södra Sverige är utsläppen av ammoniak högre än i de norra regionerna, eftersom den större delen av jordbruksmarken ligger i de varmare områdena i söder. Utsläppen per hektar ligger under EU-genomsnittet. Det finns dock en stor risk att Sverige inte kommer att uppnå de åtaganden att minska utsläppen av ammoniak som fastställs genom direktivet om nationella utsläppstak för perioderna 2020–2029 och för 2030 och senare⁶⁰.

Källa: Eurostat [[aei_pr_gnb](#)]

2.6 Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap

Enligt den rapport som nyligen lämnades in av Sverige om bevarandestatusen för de livsmiljöer och arter som omfattas av habitatdirektivet för perioden 2013–2018 (EEA, 2020) har andelen livsmiljöer med god bevarandestatus minskat jämfört med den föregående rapporteringsperioden (2007–2012). I Sverige har 84 % av gräsmarkerna en ogynnsam eller dålig bevarandestatus. De mest gynnsamma områdena ligger i nordvästra Sverige, medan gräsmarkerna med ogynnsam eller dålig status ligger i söder⁶¹. Ett viktigt steg är att alla permanenta gräsmarker inom de svenska Natura 2000-områdena har betecknats som miljö känsliga permanenta gräsmarker. Bevarandestatusen för gräsmarkernas livsmiljöer är fortfarande ofördelaktig, men användningen av olika system för miljövänligt jordbruk som stöd till bevarandet av gräsmarker verkar ge resultat⁶². Systemen för miljövänligt jordbruk utgör en väsentlig del av det svenska landsbygdsprogrammet. Sveriges position i indexet över jordbrukslandskapets fåglar sjönk från 120,5 1995 till 71,7 2014⁶³, men gick upp något till 74,3 under 2018⁶⁴. Den svenska rödlistan från 2015⁶⁵ visade att förlusten av biologisk mångfald varken hade ökat eller minskat under den föregående 15-årsperioden. Avverkning av gamla skogar och igenväxning av gräsmarker, skogar och våtmarker identifierades som de största hoten mot artsammansättningen.

Inom Sveriges landsbygdsprogram under perioden 2014–2020 tilldelades över 60 % av budgeten till prioritet 4, dvs. att återställa, bevara och förbättra ekosystem kopplade till jord- och skogsbruket. Vid utgången av 2019 hade Sverige nästan uppnått sitt mål för 2023, om att 19,2 % av den totala utnyttjade jordbruksareal som omfattas av förvaltningskontrakt ska bidra till biologisk mångfald och/eller landskapselement⁶⁶.

Bevarandestatusen är fortfarande otillräcklig för många typer av skog, och många skogslevande arter hotas.⁶⁷ Sveriges huvudsakliga mål för att säkerställa skogens hälsa och livskraft är att upprätthålla och

förbättra dess motståndskraft mot abiotiska och biotiska skador⁶⁸. Det är även viktigt att fortsätta övervakningen för att komplettera denna information för de livsmiljötyper med okänd status som anges i bilaga I till habitatdirektivet (53 293 km² med okänd status av den totala skogsytan på 61 735 km² i de tre biogeografiska regionerna i Sverige)⁶⁹. Såsom Sverige anger är jordbruk, nedläggning av jordbruk, förändring av naturliga system, skogsbruk och naturliga biotiska/abiotiska processer de påverkansfaktorer som oftast rapporteras. Antalet landskapselement som andel av den totala utnyttjade jordbruksarealen är något högre (1,7 %) än EU-genomsnittet (0,5 %)⁷⁰. Andel mark i träda av den totala utnyttjade jordbruksarealen i Sverige var 5,4 % under 2018, vilket var högre än EU-genomsnittet på 4,1 %. Sedan 1975 har trenden varit färre jordbruksföretag med mer mark och större djurbesättningar, vilket innebär att gårdarna finns på färre platser och att delar av marken överges. Detta är ett hot mot den biologiska mångfalden, och visar att jordbruket måste utvecklas i hela landet.⁷¹

När det gäller jordbruksintensiteten⁷² kan det vara relevant att peka på de regionala variationerna i Sverige, eftersom drygt 30 % av jordbruksmarken brukas intensivt. Detta gäller främst områdena med planmark i södra Sverige och vid de stora sjöarna, där mark- och klimatförhållandena är gynnsamma för jordbruk och där skördarna brukar bli stora. Omkring 24 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen klassificeras som jordbruksmark med högt naturvärde. Dessa områden består i Sverige huvudsakligen av delvis naturliga betesmarker och ängar med träd, buskar eller andra landskapselement. Det största problemet är att jordbruksmark med högt naturvärde överges, vilket leder till igenväxning med buskmarker och så småningom skog⁷³. Omkring 34 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen förvaltas av gårdar med låg insatsintensitet per hektar, och omkring 35 % förvaltas av gårdar med medelhög insatsintensitet per hektar. Medelvärdet för de ingående kostnaderna i Sverige är 357 euro per hektar i konstanta insatspriser, vilket är lägre än genomsnittet inom EU-28⁷⁴ på 417 euro per hektar. Över hälften av den totala utnyttjade jordbruksarealen är områden med extensivt bete (främst i de norra delarna av Sverige), vilket är mer än EU-genomsnittet. Även här finns det betydande regionala skillnader, med extensivt bete på 78 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen i de norra delarna av Sverige och 35 % i de södra.

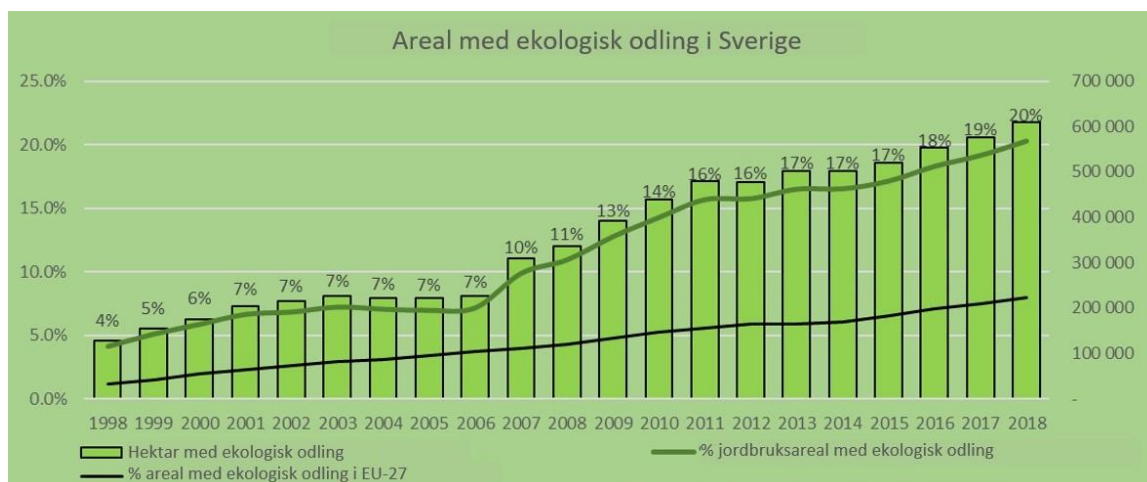
Under 2019 ingick omkring 12 % av Sveriges territorium i Natura 2000-nätverket (dvs. mindre än genomsnittet för EU-27 på nästan 18 %)⁷⁵. Omkring 4 % av jordbruksmarken (inklusive naturliga gräsmarker) och nästan 9 % av skogsarealen (inklusive buskmarker i övergångsområden) är Natura 2000-områden, vilket är betydligt lägre än EU-genomsnittet på 11 % respektive 31 %⁷⁶. Sveriges omfattande program för frivillig avsättning av skogsarealer med höga naturvärden har fått stor spridning. Frivillig avsättning av sådana skogsområden är en förutsättning för deltagande i kommersiella certifieringssystem för skogsbruk och är ofta kommersiellt intressant för skogsägarna.

Enligt de senast tillgängliga uppgifterna (utkastet till prioriterad åtgärdsram) är de största negativa faktorerna för gräsmarker att markanvändningen förändras och att jordbruksmark överges⁷⁷. I utkastet noteras särskilt att återstående områden med delvis naturliga gräsmarker är mycket små och fragmenterade, och att livsmiljöernas kvalitet försämras under perioder då de överges eller förvaltas på ett ofördelaktigt sätt. Övergiven jordbruksmark och ändrad markanvändning är även allvarliga hot mot livsmiljöerna i Sveriges hed- och buskmarker.

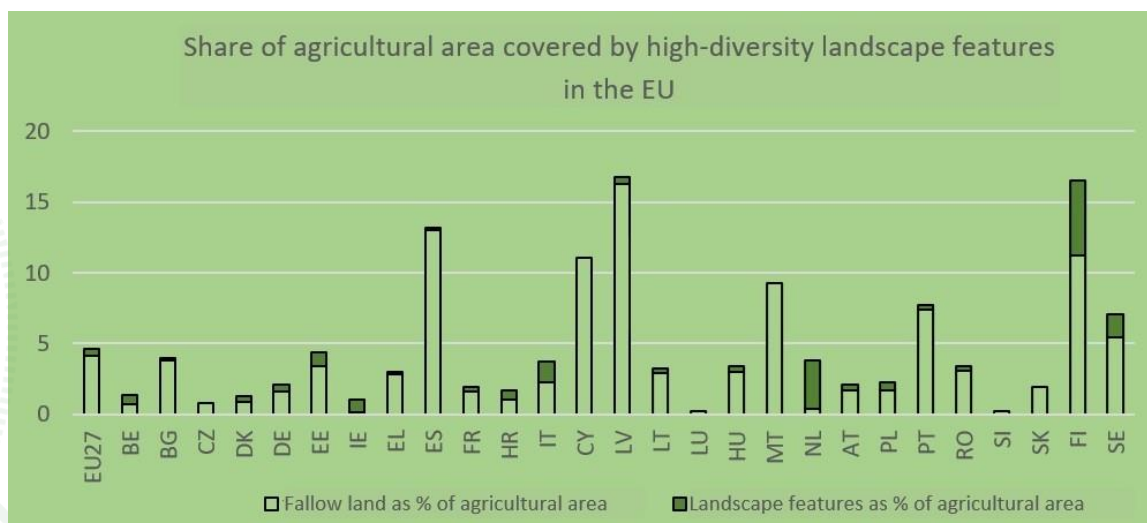
Inom ramen för Natura 2000 identifieras i utkastet till prioriterad åtgärdsram ett behov av att stödja en aktiv och återkommande förvaltning av livsmiljötyper på gräsmarker, livsmiljötyper på hed- och buskmarker samt tre livsmiljötyper på klippiga, sandiga och glest bevuxna marker (6110, 8230 och 8240). Hantering av problematiska inhemska arter och bekämpning av problematiska främmande arter betonas också, liksom återställningsåtgärder för att öka arealen med gynnsam bevarandestatus (däribland återställande av betesmarker och ängar och återställande av skogar till trädklädd betesmark [9070]). När det gäller styrning/administrativ kapacitet/utbildning noteras i utkastet ett behov av fler åtgärder riktade mot jordbrukarna, däribland information om förvaltningsmetoder och förväntade resultat för biologisk mångfald, med tanke på gräsmarkernas status som i allmänhet är dålig och håller på att försämrats ytterligare.

Den totala arealen med ekologisk odling (certifierad och under omställning) fördubblades i Sverige mellan 2008 och 2018, och omfattade 608 754 hektar 2018⁷⁸. Denna typ av jordbruk har ökat med omkring 1 %

årligen 2007–2018, med några få undantag⁷⁹. Med 20,3 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen certifierad för ekologisk odling under 2018 ligger Sverige över EU-genomsnittet (8 %). De regionala skillnaderna är stora, med 20 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen avsatt för ekologisk odling i norra Sverige och 13 % i söder⁸⁰. Det är emellertid en bit kvar innan Sverige når den gröna givens mål att 25 % av den totala utnyttjade jordbruksarealen ska vara omställd senast 2030. Antalet ekologiska producenter har ökat något, från 5 600 2012 till 5 800 2017. Andelen djur som hålls av ekologiska jordbrukare ökade mellan 2013 och 2018 för får och i mindre utsträckning för nötkreatur⁸¹. Utmaningen för Sverige kommer att vara att öka ansträngningarna för att uppnå målen i Från jord till bord-strategin.

Källa: Eurostat [[org_cropar_h1](#)] och [[org_cropar](#)].

Källa: GD Jordbruk och landsbygdsutveckling baserat på uppgifter från Eurostat och gemensamma forskningscentrumet baserat på Lucas-undersökningen.

* Linjära element som beaktas här: gränssområden i gräs- och buskmarker, buskmarker med enskilda träd, trädrader, häckar och diken. Denna uppskattning bör användas med försiktighet på grund av metodens osäkerhet.

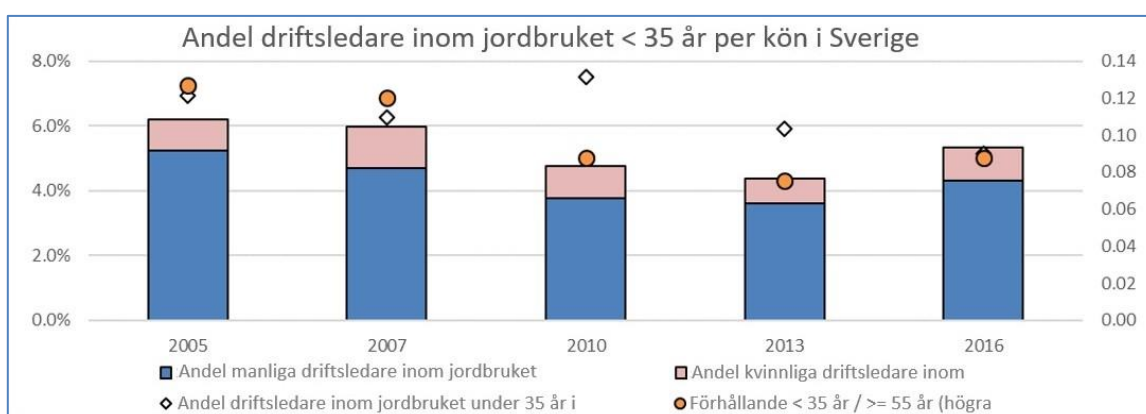
2.7 Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden

Landsbygdsbefolkningen har minskat i de flesta av medlemsstaterna, men växte i Sverige mellan 2014 och 2019. I Sverige registrerades också den högsta befolkningstillväxten, med en ökning på över 10,0 per 1 000 personer under 2018⁸². Befolkningen minskade emellertid i flera kommuner, särskilt i avlägsna områden i norra Sverige⁸³. I Sverige är 32,7 % av driftsledarna inom jordbruket 65 år eller äldre (EU-genomsnittet är 32,8 %)⁸⁴, och jordbrukarnas medelålder ökade mellan 2005 och 2016. Åldersgruppen > 64 år har växt från 20 % till 30 %⁸⁵, medan förhållandet mellan yngre/äldre jordbrukare ligger något under EU-genomsnittet (SE: 30,9 %; EU-genomsnitt: 32,5 % 2016)⁸⁶. Cirka 5 % av det totala antalet driftsledare inom jordbruket i Sverige är unga jordbrukare⁸⁷ under 35 år (nära EU-genomsnittet), och 10 % är under 40 år (något under EU-genomsnittet på 10,7 %). Det finns emellertid stora regionala skillnader. Trenden inom EU var nedåtgående mellan 2010 och 2016, medan Sverige uppvisade en uppåtgående trend mellan 2013 och 2016. Omkring 21 % av de unga driftsledarna inom jordbruket i Sverige 2017 var kvinnor (jämfört med 13 % i åldersgruppen över 65 år). De yngre jordbrukarna har i genomsnitt högre utbildning än sina äldre kollegor⁸⁸. I Sverige har nästan 37 % av driftsledarna inom jordbruket under 40 år en fullständig jordbruksutbildning, jämfört med EU-genomsnittet på 19 %⁸⁹.

De genomsnittliga priserna på odlingsbar mark och betesmark har stigit avsevärt under de senaste årtiondena, ännu snabbare än inflationen, vilket har påverkat efterfrågan på finansiering för förvärv av mark. Under 2017 steg markpriserna med i genomsnitt 10 % över hela landet.⁹⁰ Det är inte lätt för unga jordbrukare att få tillgång till mark⁹¹. Unga jordbrukare och nya aktörer behöver ett betydande uppstartskapital för att kunna förvärva mark, och har ofta svårt att få tillgång till finansiering. Efterfrågan på finansiering är därför högre i denna grupp. Enligt resultaten av undersökningen på plattformen fi-compass uppskattades den ouppfyllda efterfrågan på finansiering inom jordbrukssektorn i Sverige till 148 miljoner euro.

Det mesta av investeringsstödet från landsbygdsprogrammet användes till investeringar i nya eller moderniserade stall, och jordbrukare under 44 år har tagit del av nästan 40 % av stödet. Stödet till unga jordbrukare ger dem en mjukare start på deras nya affärsverksamhet, men i vissa regioner har anslagen för sådant stöd tagit slut. Unga kött- och mjölkproducenter drar mest nytta av uppstartsstödet från Ejflu.⁹² Sveriges unga jordbrukare tog emot 1,4 % av stödet inom pelare I (samma som EU-genomsnittet) under 2018⁹³.

Sveriges landsbygdsområden har många småföretag och en stor andel nya uppstartsföretag per invånare. Antalet uppstartsföretag är ungefär detsamma i landsbygds- och stadsområden, och egenföretagandet är på många platser mer utbrett på landsbygden än i de urbana områdena⁹⁴. Innovationsmöjligheterna begränsas emellertid av svaga kunskaps- och innovationssystem⁹⁵, minskande tillgång till utbildad personal och begränsad forskningskompetens i landsbygdsområdena.⁹⁶

Källa: [Eurostat](#)

2.8 Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk

Sverige är ett av de EU-länder som har lägst befolkningstäthet (mindre än en fjärdedel av EU-genomsnittet på 109 invånare/km²). Befolkningstätheten är ännu lägre i landsbygdsområdena (SE 9 invånare/km²; EU 51 invånare/km²)⁹⁷, men de regionala skillnaderna är stora. De svenska landsbygdsområdenas utbredning ligger klart under EU-genomsnittet (SE 24 %; EU 45 %), men de mellanliggande områdena är avsevärt större (SE 68 %; EU 46 %)⁹⁸⁹⁹. Endast 9 % av Sveriges befolkning lever i landsbygdsområden, vilket är mindre än hälften av EU-genomsnittet på nästan 21 %. De flesta av svenskarna bor i mellanliggande områden (SE 51 %; EU 39 %), och nästan 40 % bor i stadsområden (nära EU-genomsnittet)¹⁰⁰. Uppdelningen av befolkningen mellan land och stad var ganska stabil i Sverige mellan 2005 och 2019, med en svag ökning i stadsområdena. I Sverige har landsbygdsbefolkningen åldrats snabbare än befolkningen i städer och stadsnära områden, men om man tittar närmare på åldersgruppen under 15 år syns endast en liten skillnad mellan stadsbefolkningen (18,3 %) och landsbygdsbefolkningen (16,9 %) 2018¹⁰¹. Sverige har en något högre andel unga i landsbygdsområden än EU-genomsnittet¹⁰². Befolkningen har dock minskat i flera kommuner, främst i avlägsna områden i norra Sverige¹⁰³, och dessa kommuner ingår bland de landsbygdsregioner som har en sjunkande framtida befolkningsutveckling. När det gäller den förväntade försörjningskvoten för äldre år 2070 (dvs. förhållandet mellan antalet personer som är 65 år eller äldre och antalet personer i åldersgruppen 20–64 år) är Sverige emellertid ett av de länder i EU som har den lägsta förväntade kvoten (< 53,7 %)¹⁰⁴.

Graden av sysselsättning (män och kvinnor)¹⁰⁵ och social delaktighet¹⁰⁶ i landsbygdsområden följer i allmänhet utvecklingen i andra delar av Sverige och ligger högre än EU-genomsnittet. Ungdomsarbetslösheten i Sveriges landsbygdsområden är emellertid högre än EU-genomsnittet (SE 17,4 %; EU 14,6 %). Sveriges BNP per capita är högre än EU-genomsnittet både totalt sett och i landsbygdsområden¹⁰⁷, men det finns en stor skillnad på nästan 50 procentenheter mellan stad och land, vilket motsvarar EU-genomsnittet¹⁰⁸. Bland driftsledarna inom det svenska jordbruket är 15 % kvinnor, vilket är nästan hälften av EU-genomsnittet på 28 % 2016. Under 2018 ökade fattigdomsgraden något i landsbygdsområdena (20,4 %), jämfört med den totala nivån (17 %)¹⁰⁹, och migranter löper en betydligt högre risk att drabbas av fattigdom än den infödda befolkningen¹¹⁰. När det gäller turism finns huvuddelen av antalet bäddar i landsbygdsområdena, även om det totala antalet bäddar i dessa områden minskade med 0,1 % mellan 2012 och 2017. Turismen är viktig för diversifieringen av tjänstesektorn utanför jordbruket i landsbygdsområdena¹¹¹, och Sverige ligger klart över EU-genomsnittet när det gäller antalet bäddar i landsbygdsområden (SE 56 %; EU 45 %¹¹²). Mellan 2005 och 2016 minskade antalet mycket små jordbruk (< 2 000 euro i standardproduktion) stadigt (från 13 % till cirka 7 %), medan antalet små jordbruk (< 8 000 euro i standardproduktion) minskade marginellt (från aningen över till något under 40 % av jordbruken). Räknet i antalet hektar utgör de mycket små jordbruken endast några få procentenheter, och de små jordbruken mindre än 10 %¹¹³.

Lokal utveckling: Nästan 8 % av det nuvarande landsbygdsprogrammet används till lokal utveckling, och en majoritet av landsbygdsbefolkningen (över 57 %) omfattas av lokala utvecklingsstrategier (Leader, grundläggande tjänster etc.). Sverige har därmed överskridit målet (52,20 %) för 2023. Leader-metoden är ett väletablerat verktyg för landsbygdsutveckling i hela landet och har bidragit till att skapa arbetstillfällen. Territoriella instrument såsom samhällsledd lokal utveckling med stöd från flera fonder bidrar till att förstärka den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområdena.

Infrastruktur och tjänster på landsbygden: I Sverige finns det knappast någon skillnad mellan stad och land när det gäller hälso- och sjukvårdens ekonomiska börda, och detta är ett mindre problem än i andra EU-länder. I Sverige självrapporteras icke tillgodosedda behov av läkarundersökning i mindre grad i landsbygdsområden än i städer och stadsnära områden. Den andel konsumtionsutgifter som läggs på livsmedel och alkoholfria drycker är ungefär densamma på landet och i städerna, men befolkningen på landsbygden lägger omkring en tredjedel mer på transporter än stadsbefolkningen. I Sverige (2016) var den främsta orsaken till att behovet av barnomsorg inte tillgodosågs att den inte fanns tillgänglig (och inte på grund av avstånd eller av ekonomiska skäl). Sveriges landsbygdsområden har en högre andel brott,

våldshändelser och vandalism i förhållande till urbaniseringsgrad än EU-genomsnittet, men lägre än andelen i städer och stadsnära områden, och den följer samma trend. Graden av trångboddhet i förhållande till urbanisering (av den totala befolkningen) är inte något problem på den svenska landsbygden, jämfört med svenska stadsområden och EU-genomsnittet 2012–2018¹¹⁴.

Bioekonomin¹¹⁵ står för 7 % av BNP, 11 % av den totala omsättningen och 23 % av den totala exporten av varor. Nästan 350 000 personer är sysselsatta inom bioekonomisektorn (dvs. 7 % av den totala sysselsättningen)¹¹⁶. Från 2008 till 2015 minskade sysselsättningstalen något, samtidigt som omsättningen ökade en aning med vissa årliga variationer. Omsättningen per anställd i bioekonomin i Sverige har varit dubbelt så hög som EU-genomsnittet under hela perioden¹¹⁷. De viktigaste sektorerna är biobaserade textil-, pappers- och träprodukter samt möbler, vilka tillsammans stod för hälften av bioekonomisektorns omsättning i Sverige 2015¹¹⁸.

I Sverige är 69,6 % av den totala landytan skogsbruksareal (30 505 000 ha)¹¹⁹. Skogsbrukssektorn sysselsätter 0,5 % (dvs. 27 300 personer) av den förvärvsarbetande befolkningen i Sverige. Jordbruket sysselsätter 1,1 % (57 200 personer), livsmedelsindustrin 0,9 % (44 400 personer) och turismsektorn 3,2 % (164 300 personer). Sysselsättningen inom det svenska skogsbruket är något högre än EU-genomsnittet (0,3 %), medan de andra sektorerna ligger under EU-genomsnittet (jordbruk 4 %, livsmedel 2,4 % och turism 4,8 %). Arbetsproduktiviteten i skogsbrukssektorn var under 2017 något högre än genomsnittet för EU-27, vilket motsvarade förhållandet 2015–2017¹²⁰. Inom EU (2017) hade Sverige den högsta produktionen inom skogsbruk och skogsavverkning (över 9 000 miljoner euro) och de högsta fasta bruttoinvesteringarna inom skogsbruk¹²¹, den näst högsta produktiviteten och den tredje högsta sysselsättningsgraden¹²².

2.9 Se till att EU:s jordbruk bättre tillmötesgår samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel samt djurs välbefinnande

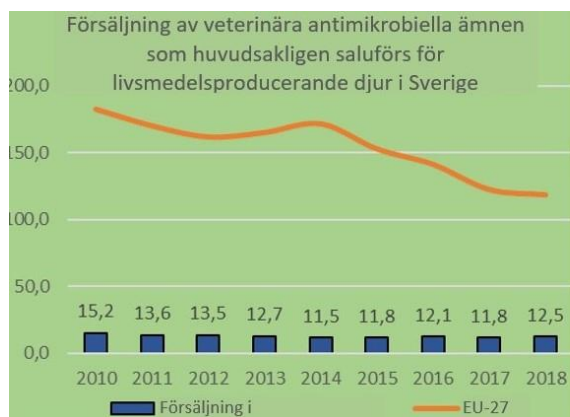
Antimikrobiell resistens är ett prioriterat område för Från jord till bord-strategin. I Sverige distribueras antimikrobiella veterinärmedicinska läkemedel endast på recept via apotek. Foderfabriker får bara blanda i antimikrobiella läkemedel i fodret om de har kontrollerats och godkänts av Jordbruksverket. Försäljning av foder som innehåller läkemedel till jordbrukare är endast tillåten på recept (jordbrukaren måste visa upp receptet för foderfabriken). Iblandning av antimikrobiella läkemedel i foder kan även ske på gårdarna, under förutsättning att Jordbruksverket har kontrollerat och godkänt anläggningen för detta ändamål. Alla apotek, foderfabriker och gårdar som har tillstånd att blanda foder med läkemedel i Sverige måste rapportera sin försäljningsstatistik till en central databas. I den tionde Esvac-rapporten från 2020 konstateras att användningen av antimikrobiella veterinärmedicinska läkemedel i Sverige med 12,5 mg/populationskorrektionsenhet (2018) är den lägsta inom EU (i genomsnitt 118,3 mg/populationskorrektionsenhet)¹²³.

Djurskydd är ett annat prioriterat område för Från jord till bord-strategin. Kommissionen har redan understrukit att tillräckliga resurser bör avsättas för att genomföra EU:s regler inom ovan nämnda områden¹²⁴. Sveriges nuvarande strategi bygger på att förebygga djurskyddsproblem genom efterlevnad av den nationella lagstiftningen, vilken i många avseenden är strängare än de relevanta EU-bestämmelserna. Jordbruksverket har i sin tur fastställt ett antal mål för att säkerställa riskbaserade och rättvisa kontroller, och använder målen i sin fleråriga nationella kontrollplan för att övervaka resultaten¹²⁵. Inom Sveriges landsbygdsprogram för 2014–2020 avsattes ungefär 3,6 % (omkring 140 miljoner euro) av den totala offentliga budgeten till djurskydd¹²⁶, vilket innebär att målet för 2023 nästan har uppnåtts¹²⁷. En utvärdering från 2019 visar att åtgärderna i allmänhet har fungerat bra och att de bör fortsätta¹²⁸.

Sverige har genomfört åtgärdsprogram för att minska användningen av växtskyddsmedel sedan 1980-talet. Riskerna för människors hälsa och miljön till följd av användningen av bekämpningsmedel i Sverige

är låga historiskt sett, och ligger på en stabil nivå trots en ökad användning på senare år. Den nuvarande nationella handlingsplanen är inriktad på att minska riskerna i samband med och beroendet av bekämpningsmedel. Planen innehåller tydliga mål och i vissa fall specifika etappmål. De behöriga myndigheterna har vidtagit ett antal åtgärder för att genomföra direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel. De största utmaningarna för Sverige inom detta område gäller inspektion av den utrustning för spridning av bekämpningsmedel som används, de undantag som beviljas i samband med inspektion av viss utrustning samt (även om kommissionen vid tidigare revisioner har betonat ett antal exempel på god praxis, däribland ett omfattande system för skadedjursövervakning¹²⁹) effektiva kontroller av genomförandet av de allmänna principerna för integrerat växtskydd¹³⁰. De siffror som offentliggjorts av de svenska myndigheterna visar en betydande minskning på mer än 44 % av den harmoniserade riskindikatorn HRI 1, avseende användning av och risker med bekämpningsmedel, sedan referensperioden 2011–2013. Vid beräkning av harmoniserade riskindikatorer (HRI) delas de verksamma ämnena in i grupperna 1–4 (med kategorierna A–G som undergrupper inom grupperna 1–4). Kategori 1 (verksamma ämnen med låg risk) uppvisar en kraftig ökning, medan kategorierna 2 och 3 ligger på en stabil nivå. HRI 2 visar en minskad användning av de flesta riskfyllda produkterna genom undantag från standardförbudet. Det är emellertid också viktigt för Sverige att öka motståndskraften inom jord- och skogsbrukssektorerna genom att förbättra jordbrukarnas efterlevnad av principerna för integrerat växtskydd (däribland bekämpning av växtskadegörare, användning av mer resistent växtsorter och arter, användning av verktyg för riskhantering [t.ex. försäkringar] etc.).

Enligt flera olika undersökningar är svenskarnas matvanor många gånger obalanserade med en brist på frukt och grönsaker¹³¹ och med en hög konsumtion av rött kött. Ansträngningarna bör vara inriktade på en övergång mot hälsosamma och hållbara matvanor i linje med nationella rekommendationer, för att bidra till minskad förekomst av icke-överförbara sjukdomar och samtidigt minska livsmedelssystemets övergripande miljöpåverkan. Detta skulle innebära en övergång till en mer växtbaserad diet med mindre rött kött och mer frukt, grönsaker, fullkorn, baljväxter, nötter och fröer. Ytterligare åtgärder mot livsmedelsavfall och livsmedelsförlust förväntas i det kommande nationella programmet för förebyggande av livsmedelsavfall, enligt kraven i artikel 29.2a i ramdirektivet om avfall, 2008/98/EG.

Källa: GD Jordbruk och landsbygdsutveckling enligt Esvac, tionde Esvac-rapporten (2020).

Källa: Eurostat [[aei](#) [hri](#)]

2.10 Övergripande mål för kunskap, innovation och digitalisering

Den offentliga sektorn är fortfarande den viktigaste finansieringskällan för forskning och utveckling inom jordbruket. Affärsinvesteringar i forskning och utveckling drivs i första hand av efterfrågan på marknaden, men myndigheterna erbjuder också olika typer av incitament. Intensiteten hos de offentliga utgifterna för forskning inom jordbruket är begränsad och varierande¹³². Forskningsintensiteten i budgetutgifterna för

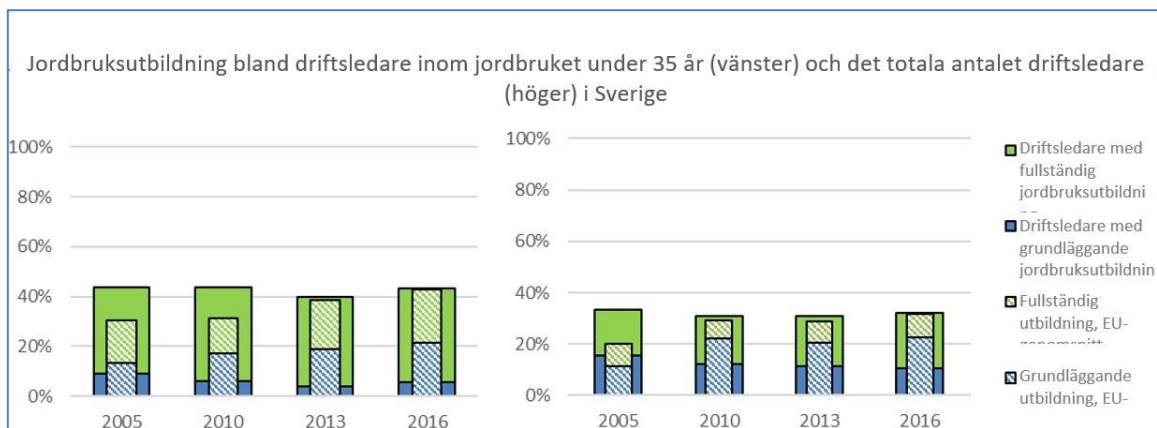
forskning och utveckling inom jordbruket – utgifter uttryckta som en andel av jordbrukets bruttoförelägningsvärde – var 0,9 % under 2015 (liksom forskningsintensiteten i hela ekonomin), jämfört med 0,5 % år 1981 och 1,8 % år 2005. Jämfört med grannländerna är den offentliga forskningsintensiteten avseende forskning och utveckling inom jordbruket mycket lägre i Sverige¹³³. Sveriges (offentliga) finansiering av forskning och utveckling i jordbrukssektorn har minskat från 52,9 miljoner euro 2013 till 42,8 miljoner euro 2018 (mål 2 SDG2 för hållbar utveckling)¹³⁴.

Genom sitt landsbygdsprogram lägger Sverige relativt mycket resurser på kunskapsöverföring, rådgivningstjänster och samarbete inom EIP. Sverige har avsatt 7,85 % av sina anslag för landsbygdsutveckling till dessa områden, jämfört med 3,6 % som EU-genomsnitt. Vid utgången av 2019 hade Sverige dock uppnått mindre än 25 % av målet för dessa åtgärder¹³⁵ (eftersom det fanns svårigheter med att införa rådgivningstjänster och kunskapsöverföring inom andra områden än de som redan inrättats för att hantera miljö- och klimatproblem) och minskat utgifterna inom dessa områden för 2020¹³⁶. Vid utgången av 2019 hade stödet för EIP från Sveriges landsbygdsprogram överstigit målet att inrätta 80 verksamhetsgrupper inom EIP, samtidigt som mindre än hälften av målet för det totala antalet samarbeten (med stöd av samarbetsåtgärden) hade uppnåtts¹³⁷.

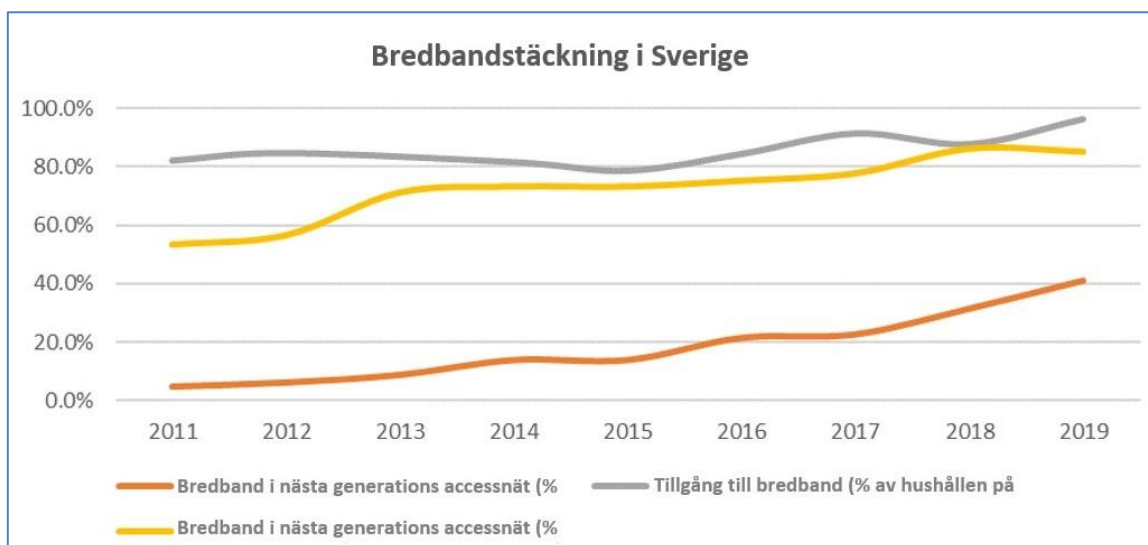
Jordbruks- och livsmedelssektorn har ett relativt diversifierat och fragmenterat kunskaps- och innovationssystem¹³⁸ som är svagare jämfört med systemen i andra ekonomiska sektorer. Detta kan eventuellt förklaras av det faktum att många små och medelstora företag i sektorn har begränsade resurser för egna innovationer och saluföring av nya produkter¹³⁹. Det finns dessutom få initiativ för att koppla forskningsresultaten till jordbruken, begränsad tillämpad forskning om jordbrukssektorn och varierande möjligheter till utbildning för enskilda gårdar/jordbruksföretag¹⁴⁰. Den svenska jordbruksrådgivningen har ansetts vara relativt fragmenterad¹⁴¹. Under den nuvarande programperioden hade Landsbygdsnätverket som specifikt mål att främja innovation och skapa nätverk mellan rådgivare och operativa grupper för att underlätta utbytet av kunskap. Landsbygdsnätverket har varit ett av de mest aktiva av de olika nationella nätverken under innevarande programperiod¹⁴². Nästan alla hushåll i Sverige (96 %) har tillgång till bredband. Nästa generations accessnät finns tillgängligt för 85 % av hushållen, men bara för 40 % av hushållen i landsbygdsområden¹⁴³. Utanför de urbana områdena är bredbandskapaciteten ofta lägre¹⁴⁴. Utbyggnaden i glesbefolkade områden måste påskyndas för att minska den digitala klyftan mellan land och stad. Nästan 12 % av Sveriges landsbygdsprogram för 2014–2020 användes till IKT (bredband), och åtagandena översteg 100 % i slutet av 2019. Uppfyllandet av det mål som fastställts för 2023 har emellertid varit ganska lågt av olika skäl. Projekten är relativt stora med många anslutningar, utformningen av projekten har dragit ut på tiden och svårigheterna med att installera bredband på landsbygden har ofta underskattats¹⁴⁵.

Sverige ligger på andra plats bland EU-medlemsstaterna i indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi) 2020 och i delområdet för uppkoppling (poäng: 64,4, jämfört med EU-genomsnittet på 50,1), tack vare en hushållstäckning på 77 % av fasta nät med mycket hög kapacitet 2020 (EU-genomsnitt: 44 %)¹⁴⁶. I indexet för 5G-beredskap ligger Sverige på 22 %, jämfört med EU-genomsnittet på 21 %¹⁴⁷. Landsbygdsbefolkningen i Sverige har relativt goda digitala färdigheter (dvs. det kan förväntas att det finns en god grund för innovation och digitalisering). Sverige har ännu inte valt att använda satellitbaserade metoder för att övervaka genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Driftsledarna inom det svenska jordbruket är relativt välutbildade. Andelen driftsledare med ”fullständig jordbruksutbildning” är betydligt högre än EU-genomsnittet (33 % av alla driftsledare inom jordbruket hade grundläggande eller fullständig jordbruksutbildning 2016; denna andel har varit ganska stabil genom åren)¹⁴⁸.

Källa: Eurostat [ef_mp_training]

Källa: Rapport från Desi

- ¹ Naturvårdsverket. *Prioritised Action Framework (PAF) for Natura 2000 in Sweden. Draft version from the Swedish Environmental Protection Agency to the Swedish Ministry of the Environment and Energy.* Första versionen: 14.12.2018, omarbetad version 26.9.2019.
<https://naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2018/PAF-EN-Sweden-NV-v3-20181214a.pdf>
- ³ Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum. DataM bioekonomi. *Jobs and Wealth in the European Union Bioeconomy.* <https://datam.jrc.ec.europa.eu/datam/mashup/BIOECONOMICS/index.html>
- ⁴ Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.25 Jordbrukets faktorinkomst och GJP-kontextindikator C.26 Jordbrukets företagsinkomst.* Inkomst baserad på uppgifter från Eurostat [[aact_eaa04](#)], [[aact_ali01](#)] och [[aact_eaa06](#)], där arbetstagarnas ersättning läggs till företagsinkomsten och divideras med det totala antalet årsarbetsenheter. Anmärkning: Uppskattade uppgifter för 2019. Den genomsnittliga lönen i ekonomin baserad på uppgifter från Eurostat [[nama_10_a10_e](#)] om tusen arbetade timmar enligt inhemskt begrepp för arbetstagare och [[nama_10_a10](#)] om löner.
- ⁵ Egna beräkningar av generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling baserade på uppgifter från informationssystemet för jordbruksföretagens redovisningsuppgifter (FADN) (fram till 2018).
- ⁶ Egna beräkningar av generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling baserade på uppgifter från informationssystemet för jordbruksföretagens redovisningsuppgifter (FADN) (fram till 2018).
- ⁷ Informationssystemet för jordbruksföretagens redovisningsuppgifter. FADN:s standardrapporter. YEAR.COUNTRY.ANC3 och egna beräkningar (fram till 2018)
- ⁸ Europeiska kommissionen. GJP-indikatorer – Data explorer. GJP-resultatindikator RPI_01 Andelen direktstöd i jordbrukets inkomster.
- ⁹ Egna beräkningar av generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling baserade på uppgifter från CATS (Clearance of Accounts Trailing System) (fram till 2017).
- ¹⁰ Egna beräkningar av generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling baserade på uppgifter från FADN (informationssystemet för jordbruksföretagens redovisningsuppgifter) (2015).
- ¹¹ Egna beräkningar av generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling baserade på uppgifter från CATS (Clearance of Accounts Trailing System) (fram till 2017).
- ¹² Europeiska kommissionen. *Direct Payments: Financial mechanisms in the new system.* https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/direct-payments-financial-mechanisms-jun2016_en.pdf
- ¹³ Europeiska kommissionen. *Direct payments 2015-2020 Decisions taken by Member States: State of play as from December 2018, Information note.* https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/simplimentation-decisions-ms-2018_en.pdf
- ¹⁴ Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling, Ecorys och Wageningen Economic Research. *Study on risk management in EU agriculture.* Europeiska unionens publikationsbyrå, Bryssel 2018. 302 sidor.
- ¹⁵ Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling, Ecorys och Wageningen Economic Research. *Study on risk management in EU agriculture.* Europeiska unionens publikationsbyrå, Bryssel 2018. 302 sidor.
- ¹⁶ Fi-compass. *Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden.* 2020. 94 sidor. https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Sweden.pdf
- ¹⁷ Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.25 Jordbrukets faktorinkomst.* Baserat på uppgifter från Eurostat [[aact_eaa04](#)], [[aact_ali01](#)] och [[aact_eaa06](#)] och *GJP-kontextindikator C.26 Jordbrukets företagsinkomst.* Baserat på uppgifter från Eurostat [[aact_eaa04](#)] och [[aact_ali01](#)] Anmärkning: Uppskattade uppgifter för 2019. Genomsnittlig lön i ekonomin baserad på uppgifter från Eurostat [[nama_10_a10_e](#)] om tusen arbetade timmar enligt inhemskt begrepp för arbetstagare och [[nama_10_a10](#)] om löner.
- ¹⁸ Eurostat. Farm structure (ef). National Reference Metadata in ESS Standard for Quality Reports Structure. [FSS_ESQRS_A]. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/EN/ef_esqrs_se.htm#stat_pres1521799740438
- ¹⁹ Eurostat. Farm structure (ef). National Reference Metadata in ESS Standard for Quality Reports Structure. [FSS_ESQRS_A]. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/EN/ef_esqrs_se.htm#stat_pres1521799740438
- ²⁰ Europeiska kommissionen. *Direct payments 2015-2020 Decisions taken by Member States: State of play as from December 2018, Information note.* https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/simplimentation-decisions-ms-2018_en.pdf
- ²¹ Europeiska kommissionen. *Startsida: Produktivitet (EU27).* https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/Productivity.html?select=EU27_FLAG_1
- ²² Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.27 Total faktorproduktivitet.* Baserat på uppgifter från Eurostat [[aact_eaa05](#)], [[aact_eaa04](#)], [[aact_ali01](#)], [[apro_cpsh1](#)] och [[ef_mptenure](#)] samt FADN.
- ²³ Ett viktigt instrument i den lagstiftning som reglerar förvärv av mark är att juridiska personer i princip inte får nettoförvärva mark för jordbruk och skogsbruk.
- ²⁴ Jordbruksverket, SWOT-analys Sverige, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027.* <https://www.regeringen.se/sakrad/2019/09/sakrad-om-den-strategiska-planen-for-den-framtida-gemensamma-jordbrukspolitiken/>
- ²⁵ Europeiska kommissionen. Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling. *Analytical factsheet for Sweden: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy.* September 2019. 22 sidor.

- https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/by_country/documents/analytical_factsheet_se.pdf
- 26 Arla och Lantmännen, uppskattningar av GD Jordbruk och landsbygdsutveckling.
- 27 Europeiska kommissionen. *Startsida: Mervärde (EU27)*.
https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/AddingValue.html?select=EU27_FLAG.1
- 28 Jordbruksverket (2018). *Nationell strategi för producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönsaker*. Rapport 2017:19 reviderad 2018.
- 29 Jordbruksverket, SWOT-analys Sverige, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027*,
<https://www.regeringen.se/sakrad/2019/09/sakrad-om-den-strategiska-planen-for-den-framtida-gemensamma-jordbrukspolitiken/>
Sweden Delfi, DLF och HUI, Dagligvarukartan 2019.
<https://www.dlf.se/rapporter/dagligvarukartan-2019/>
- 30 Europeiska kommissionen. Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling. *Analytical factsheet for Sweden: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy*. September 2019. 22 sidor.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/by_country/documents/analytical_factsheet_se.pdf
- 31 Europeiska kommissionen. *eAmbrosia – EU:s register över geografiska beteckningar*.
<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/#>
- 32 Europeiska miljöbyrå (EEA). Utsläpp av växthusgaser per källsektor. [env_air_gge]
- 33 Europeiska miljöbyrå (EEA). Utsläpp av växthusgaser per källsektor. [env_air_gge]
- 34 OECD Food and Agricultural Reviews – *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden (2018)*.
- 35 Europeiska kommissionen. *GJP-indikatorer*. Startsida, 2016:
https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/cmef_indicators.html
- 36 ESDAC, 2006.
https://esdac.jrc.ec.europa.eu/ESDB_Archive/octop/Resources/Peatland_Per_Country.pdf
- 37 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikatorer – uppdatering 2019*.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-context-indicators-table_2019_en.pdf
- 38 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.44 – Energiförbrukning i jordbruket, skogsbruket och livsmedelsindustrin*. Baserat på uppgifter från Eurostat [[nrg_bal_s](#)].
- 39 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.44 – Energiförbrukning i jordbruket, skogsbruket och livsmedelsindustrin*. Baserat på uppgifter från Eurostat [[nrg_bal_s](#)].
- 40 Europeiska kommissionen. EU:s strategi för anpassning – Resultattavla för klimatanpassning: sammanfattning för Sverige. https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/adaptation/what/docs/summary_fiche_se_sv.pdf
- 41 Årlig genomföranderapport (AIR) om Sveriges landsbygdsprogram, 2019. T17 har uppnåtts med 55,03 %, och den målkriteriet som används för att uttrycka andelen djurenheter som omfattas av investeringar (enligt åtgärd 6.4) inom djurhållning för att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak har uppnåtts till nästan 67 %.
- 42 Jordbruksverket, *Programmen och pengarna 2018, Resultat från landsbygdsprogrammet om energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak 2018* (<https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/utv191.html>).
- 43 Sveriges landsbygdsprogram för perioden 2014–2020, version 7.0.
- 44 Näringsdepartementet. Sveriges nationella skogsprogram: November 2018.
<https://www.government.se/48f05c/contentassets/859bb18d50494ec9b5b988a28ef99ae8/fact-sheet-swedens-national-forest-programme>
- 45 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.43 Produktion av förnybar energi från jordbruk och skogsbruk*. Baserat på uppgifter från Eurostat [[nrg_bal_c](#)] och [[nrg_cb_rw](#)] samt Strategie Grains.
- 46 Eurostat [aei_pr_gnb].
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/aei_pr_gnb/default/table?lang=en
- 47 Jordbruksverket, SWOT-analys Sverige, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027*.
<https://www.regeringen.se/sakrad/2019/09/sakrad-om-den-strategiska-planen-for-den-framtida-gemensamma-jordbrukspolitiken/>
- 48 *Eutrophication HELCOM thematic assessment of eutrophication 2011-2016. Supplementary report to the 'State of the Baltic Sea' report.*
- 49 *Eutrophication HELCOM thematic assessment of eutrophication 2011-2016. Supplementary report to the 'State of the Baltic Sea' report.*
- 50 Europeiska kommissionen. *Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Second River Basin Management Plans – Member State: Sweden*, SWD(2019) 57 final, s. 84.
- 51 Europeiska kommissionen. *Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Second River Basin Management Plans – Member State: Sweden*, SWD(2019) 57 final, s. 95.
- 52 Statistikmyndigheten SCB (2017), *Vattenanvändning i Sverige 2015*.
- 53 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.39 Vattenuttag: i jordbruket*. Baserat på uppgifter från Eurostat [[env_wat_abs](#)]. (Mer detaljerat: de regionala skillnaderna varierar från 990 000 m³ i en av de nordliga regionerna (Mellersta Norrland) till över 44 000 000 m³ i den sydligaste regionen (Sydsverige).
- 54 Europeiska kommissionen. *GJP-indikator – Data explorer*.
<https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/Soil.html>
- 55 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.42 Jorderosion på grund av vatten*. Ursprunglig källa: Gemensamma forskningscentrumet.
- 56 Europeiska kommissionen. *GJP-indikator – Data explorer*.

- <https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/Soil.html>
- 57 Eurostat. [ef_mp_prac] och [ef_lus_main].
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_tillage_practices
- 58 SLU (2019) Mark och grödinventeringen.
- 59 Europeiska miljöbyrån (EEA). EEA, *National Emission Ceilings Directive emissions - data viewer 1990-2018*, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/neecd-directive-data-viewer-3>
- 60 Europeiska kommissionen: RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET om framstegen när det gäller genomförandet av direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar. COM(2020) 266 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1596794534116&uri=CELEX:52020DC0266>
- 61 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.36 Bevarandestatus för livsmiljöer i jordbrukslandskapet. Ursprunglig källa: [Europeiska miljöbyrån](#)
- 62 Europeiska kommissionen. Granskning av genomförandet av miljöpolitiken 2019 Landrapport – SVERIGE. SWD(2019) 117 final, https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_se_sv.pdf
- 63 EBCC/RSPB/BirdLife/Statistics Netherlands: European Bird Census Council (EBCC) och dess projekt Pan-European Common Bird Monitoring Scheme (PECBMS).
- 64 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.35 Index över jordbrukslandskapets fåglar. Baserat på uppgifter från Eurostat [env_bio2], ursprunglig källa: EBCC, BirdLife, RSPB och CSO.
- 65 SLU Artdatabanken. *The Swedish 2015 Red List Summary*. Senast uppdaterad i april 2017. (<https://www.artdatabanken.se/en/the-red-list/the-2015-red-list---summary/#share-box-header>)
- 66 Årlig genomföranderapport om Sveriges landsbygdsprogram 2019, s. 7.
- 67 Europeiska miljöbyrån (EEA). *Conservation status of forest habitat types by region*. Maj 2015. De livsmiljöer som avses är de som ingår i bilaga I till habitatdirektivet, 92/43/EEG.
https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/conservation-status-forest-habitat-types#tab-chart_1
- 68 Ministerkonferensen om skydd av skogar i Europa, FOREST EUROPE, *Report on State of Europe's Forests*, s. 107.
<https://www.foresteuropa.org/docs/fullsoef2015.pdf>
- 69 Europeiska miljöbyrån (EEA). *Proportion of habitats area in good or not good condition*. 2019. Baserat på medlemsstaternas uppgifter om bevarandestatus för livsmiljötyper och arter 2013–2018 (artikel 17 i habitatdirektivet, 92/43/EEG). Total areal livsmiljö (km²) i varje tillståndskategori.
<https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/condition-of-habitat>
- 70 Europeiska kommissionen, GD Jordbruk och landsbygdsutveckling baserat på uppgifter från Eurostat och gemensamma forskningscentrumet baserat på Lucas-undersökningen.
- 71 Jordbruksverket. *Jordbrukets utveckling*.
<http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-odlingslandskap/jordbrukets-utveckling/>
- 72 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.33 Jordbruksintensitet. Baserat på FADN – Miljöindikator för jordbruket "Intensifiering/extensifiering".
- 73 Keenleyside et al. *High Nature Value farming throughout EU-27 and its financial support under the CAP*. Rapport utarbetad för GD Miljö, kontrakt nr ENV B.1/ETU/2012/20035, Institutet för europeisk miljöpolitik, London. 2014.
- 74 Inga uppgifter tillgängliga för EU-27.
- 75 Europeiska miljöbyrån. *Natura 2000 Barometer*. Maj 2008. <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>
- 76 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.34 Natura 2000-områden. Baserat på Natura 2000 Barometer och Europeiska miljöbyrån., Corine Land Cover 2018.
- 77 Naturvårdsverket. *Prioritised Action Framework (PAF) for Natura 2000 in Sweden. Draft version from the Swedish Environmental Protection Agency to the Swedish Ministry of the Environment and Energy*. Första versionen: 14.12.2018, omarbetad 26.9.2019.
<https://naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2018/PAF-EN-Sweden-NV-v3-20181214a.pdf>
- 78 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.19 Jordbruksareal med ekologisk odling. Baserat på uppgifter från Eurostat [org_cropar_h1] och [org_cropar].
- 79 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.19 Jordbruksareal med ekologisk odling. Baserat på uppgifter från Eurostat [org_cropar_h1] och [org_cropar].
- 80 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.19 Jordbruksareal med ekologisk odling. Baserat på uppgifter från Eurostat [org_cropar_h1] och [org_cropar].
- 81 Europeiska kommissionen. GJP-indikator – Data explorer.
https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/cmef_indicators.html
- 82 Europeiska kommissionen. Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, *Additional figures, maps and tables on the key aspects of demographic change and its impact*, som medföljer rapporten om de demografiska förändringarnas konsekvenser (COM(2020) 241 final).
- 83 Statistikmyndigheten SCB. *Befolkningen ökar svagt på landsbygden*. Juni 2018. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/befolkningen-okar-svagt-pa-landsbygden/>
- 84 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.23 Åldersstruktur bland driftsledare inom jordbruket. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_m_farmang].
- 85 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.23 Åldersstruktur bland driftsledare inom jordbruket. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_m_farmang].
- 86 Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.23 Åldersstruktur bland driftsledare inom jordbruket. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_m_farmang].

- ⁸⁷ En jordbrukare som är yngre än 40 år räknas som en ung jordbrukare enligt den gemensamma jordbrukspolitiken, men Eurostat satte gränsen till 35 år fram till 2013.
- ⁸⁸ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.24 Jordbruksutbildning bland driftsledare inom jordbruket. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_mp_training].
- ⁸⁹ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.24 Jordbruksutbildning bland driftsledare inom jordbruket. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_mp_training].
- ⁹⁰ Europeiska kommissionen och Europeiska investeringsbanken. *Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden*. Undersökning på fi-compass. Juni 2020. https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Sweden.pdf
- ⁹¹ Jordbruksverket. *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 – SWOT-analys* (<https://www.regeringen.se/4a7081/contentassets/d4e9ac5e331e4f129e3d637681ce34c8/bilaga-1-fortsattningar-for-den-gemensamma-jordbrukspolitiken-2021-2027-utkast-till-swot.pdf>)
- ⁹² Europeiska kommissionen och Europeiska investeringsbanken. Undersökning på fi-compass. Juni 2020. *Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Sweden*. https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Sweden.pdf
- ⁹³ Europeiska kommissionen. GJP-indikator – Data explorer. Produktions-/resultatindikator inom GJP för finansiering + kostnader för direktstöd. https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardIndicators/Financing.html?select=EU27_FLAG_1
- ⁹⁴ OECD. *Food and Agriculture Review (2018) Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*. 2018.
- ⁹⁵ Knierim, A. (Universitöt Hohenheim, Tyskland), Prager, K. (James Hutton Institute, Skottland). *Pro-AKIS study*. PRO AKIS, finansierad genom Europeiska kommissionens sjunde ramprogram, 2015.
- ⁹⁶ Jordbruksverket, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 – SWOT-analys*, <https://www.regeringen.se/4a7081/contentassets/d4e9ac5e331e4f129e3d637681ce34c8/bilaga-1-fortsattningar-for-den-gemensamma-jordbrukspolitiken-2021-2027-utkast-till-swot.pdf>
- ⁹⁷ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.04 Befolkningstäthet. Baserat på uppgifter från Eurostat [demo_r_d3dens] och [urt_d3dens].
- ⁹⁸ Observera att det finns olika sätt att definiera landsbygdsområden. Texten ovan baseras på den så kallade "typindelningen stad–land" i linje med de gemensamma kontextindikatorerna för GJP. Enligt den definition som baseras på "typindelning efter urbaniseringsgrad" definieras emellertid 64,2 % av Sveriges territorium som landsbygdsområde, vilket innebär att 20 % av befolkningen bor i landsbygdsområden. Källa: Eurostat.
- ⁹⁹ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.03 Territorium. Baserat på uppgifter från Eurostat [reg_area3] och [urt_d3area].
- ¹⁰⁰ Observera att det finns olika sätt att definiera landsbygdsområden. Texten ovan baseras på den så kallade "typindelningen stad–land" i linje med de gemensamma kontextindikatorerna för GJP. Enligt den definition som baseras på "typindelning efter urbaniseringsgrad" definieras 64,2 % av Sveriges territorium som landsbygdsområde, vilket innebär att 20 % av befolkningen bor i landsbygdsområden. Källa: Eurostat.
- ¹⁰¹ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.02 Åldersstruktur. Baserat på uppgifter från Eurostat [demo_r_pjanaggr3]. GJP-kontextindikator C. 02 visar att befolkningen i gruppen 65+ har ökat med 1,4 % i landsbygdsområdena och med 0,8 % i stadsområdena. Vidare är cirka 23 % av landsbygdsbefolkningen 65+, medan motsvarande siffra för stadsområdena var 18 % 2018.
- ¹⁰² Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.02 Åldersstruktur. Baserat på uppgifter från Eurostat [demo_r_pjanaggr3]. I Sverige är 16,9 % av landsbygdsbefolkningen under 15 år, jämfört med EU-genomsnittet på 15,2 %.
- ¹⁰³ Statistikmyndigheten SCB, *Hitta statistik / Befolkningen ökar svagt på landsbygden*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/befolkningen-okar-svagt-pa-landsbygden/>
- ¹⁰⁴ Europeiska kommissionen, [Arbetsdokument från kommissionens avdelningar om demografirapporten](#) (SWD(2020) 109 final).
- ¹⁰⁵ Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år är totalt 82 % i Sverige (84 % för män, 80 % för kvinnor), jämfört med EU-genomsnittet på 73 % (79 % för män, 67 % för kvinnor). Motsvarande siffror för landsbygdsområdena är 83 % i Sverige och 73 % i EU.
- ¹⁰⁶ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.09 Fattigdomsgrad. Baserat på uppgifter från Eurostat [ilc_peps11]. Den totala fattigdomsgraden i Sverige är 18 %, jämfört med EU-genomsnittet på 21,6 %, och 20,4 % i Sveriges landsbygdsområden jämfört med EU-genomsnittet på 23,6 %.
- ¹⁰⁷ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.08. BNP per capita. Baserat på uppgifter från Eurostat [nama_10r_3gdp] och [nama_10r_3popgdp]. Sveriges BNP per capita uttryckt som köpkraftsindex under 2018 var 121, jämfört med EU-genomsnittet på 100, och i landsbygdsområdena (2016) 104 jämfört med EU-genomsnittet på 71.
- ¹⁰⁸ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.08 BNP per capita. Baserat på uppgifter från Eurostat [nama_10r_3gdp] och [nama_10r_3popgdp]. Siffrorna för total BNP avser 2018, och siffrorna för uppdelningen land/mellanområden/stad avser 2016.
- ¹⁰⁹ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.10 Ekonomins struktur. Baserat på uppgifter från Eurostat [nama_10r_3gva].
- ¹¹⁰ Natale, F., Kalantaryan, S., Scipioni, M., Alessandrini, A. och Pasa, A., *Migration in EU Rural Areas*, EUR 29779 EN, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg, 2019. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC116919/migration_in_eu_rural_areas.pdf

- 111 Jordbruksverket, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 – SWOT-analys*. <https://www.regeringen.se/4a7081/contentassets/d4e9ac5e331e4f129e3d637681ce34c8/bilaga-1-förutsättningar-för-den-gemensamma-jordbrukspolitiken-2021-2027-utkast-till-swot.pdf>
- 112 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.30 Turisminfrastruktur*. Baserat på uppgifter från Eurostat [tour_cap_nuts2d].
- 113 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.17 Jordbruksföretag (gårdar)*. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_m_farmleg].
- 114 Europeiska kommissionen. Eurostats EU-SILC-undersökning [ilc_lvho05d].
- 115 Tillväxtanalys (2016). *Den svenska bioekonomins utveckling – statistik och analys. Svar Direkt 2016:12. | Tillväxtanalys (2016) fastställs att konceptet bioekonomi har baserats på nationalräkenskaperna och standarden för svensk näringsgrensindelning (SNI-koder). Detta inbegriper en subjektiv bedömning av den utsträckning i vilken vissa av SNI-koderna gäller bioekonomi*.
- 116 Tillväxtanalys (2016). *Den svenska bioekonomins utveckling – statistik och analys. Svar Direkt 2016:12. https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1c6ca/1586366168312/svardirekt_2016_23_Den%20svenska%20bioekonomins%20utveckling%20-%20statistik%20och%20analys.pdf*
- 117 Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum. *DataM bioekonomi. Jobs and Wealth in the European Union Bioeconomy*. År 2008: SE 207 927 euro, EU 97 000 euro; år 2015: SE 255 997 euro och EU 119 000 euro. <https://datam.jrc.ec.europa.eu/datam/mashup/BIOECONOMICS/index.html>
- 118 Europeiska kommissionens gemensamma forskningscentrum. *DataM bioekonomi. Jobs and Wealth in the European Union Bioeconomy*. <https://datam.jrc.ec.europa.eu/datam/mashup/BIOECONOMICS/index.html>
- 119 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.29 Skog och annan trädbevuxen mark (FOWL)*. Baserat på uppgifter från Eurostat [for_area]; ursprunglig källa FAO, Forest Europe och Unece.
- 120 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.15 Arbetsproduktiviteten inom skogsbruket*. Baserat på uppgifter från Eurostat [for_eco_cp] och [for_awu].
- 121 Eurostat [nama_10_a64].
- 122 Europeiska kommissionen. *GJP-kontextindikator C.29 Skog och annan trädbevuxen mark (FOWL)*. Baserat på uppgifter från Eurostat [for_area]; ursprunglig källa FAO, Forest Europe och Unece.
- 123 Europeiska läkemedelsmyndigheten, europeisk övervakning av veterinär användning av antimikrobiella medel (Esvac). *Sales of veterinary antimicrobial agents in 31 countries in 2018 – trends from 2010 to 2018 Tenth ESVAC Report*. [EMA/24309/2020](https://ema.europa.eu/EMA/24309/2020).
- 124 Skrivelse till Sverige från kommissionsledamot Kyriakides, 20.5.2020.
- 125 Europeiska kommissionen, GD Hälsa och livsmedelssäkerhet, FVO:s rapport (2019): https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=4209
- 126 Sveriges landsbygdsprogram för perioden 2014–2020, version 7.0, inklusive det vägledande offentliga stödet till djurskydd på omkring 136 miljoner, motsvarande 3,41 % av landsbygdsprogrammets totala offentliga utgifter.
- 127 Årlig genomföranderapport (AIR) om Sveriges landsbygdsprogram, 2019. Vid utgången av 2019 hade Sverige uppnått 16,8 % av målet för djurskydd på 17,4 %, vilket ska uppnås senast 2023 (indikator T25 som visar andelen djurenheter som omfattas av M14).
- 128 Jordbruksverket, *Utvärdering av djurvälståndsförutsättningar (2019)*.
- 129 Närmare uppgifter finns i revisionsrapporten från Europeiska kommissionen, GD Hälsa och livsmedelssäkerhet och FVO, 2017: https://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/details.cfm?rep_id=3909
- 130 Skrivelse till Sverige från kommissionsledamot Kyriakides, 20.5.2020.
- 131 Eurostat. https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_ehis_fv3c&lang=en Definieras som: konsumtion av ≥ 5 portioner är lägre än EU27-genomsnittet, och ett av de två ytterligare kriterierna är uppfyllt: a) 1–4 portioner under EU27-genomsnittet, b) 0 portioner över EU27-genomsnittet.
- 132 OECD. *Food and Agriculture Review (2018). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden, 2018*.
- 133 OECD. *Food and Agriculture Review (2018). Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden, 2018*.
- 134 Eurostat. *Government support to agricultural research and development* [Kod: sdg_02_30] https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=sdg_02_30&plugin=1
- 135 Årlig genomföranderapport (AIR) om Sveriges landsbygdsprogram, 2019. (T1-målet för 2023 är 8,03, medan täckningen i slutet av 2019 var 24,78 %). I den sjätte programändringen (som antogs den 16 september 2020) minskade Sverige sina utgifter inom detta område.
- 136 Europeiska kommissionen. Kommissionens genomförandebeslut av den 16 september 2020 om godkännande av ändringen av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och om ändring av genomförandebeslut C(2015)3485, C(2020)6441).
- 137 Årlig genomföranderapport (AIR) om Sveriges landsbygdsprogram, 2019, s. 4 och s. 1.
- 138 Knierim, A. (Universitat Hohenheim, Tyskland) och Prager, K. (James Hutton Institute, Skottland). *Pro-AKIS study. PRO AKIS, finansierad genom Europeiska kommissionens sjunde ramprogram (2015)*.
- 139 Jordbruksverket, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 – SWOT-analys*. <https://www.regeringen.se/4a7081/contentassets/d4e9ac5e331e4f129e3d637681ce34c8/bilaga-1-förutsättningar-för-den-gemensamma-jordbrukspolitiken-2021-2027-utkast-till-swot.pdf>
- 140 SOU 2015:15, *Slutbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen*. 2015.
- 141 OECD. *Food and Agriculture Review (2018), Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden, 2018*.
- 142 Europeiska kommissionen. *ENRD screening of NRN action plans 2020*. https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/y5_rdp_screening_nrns_summary_report.pdf

-
- ¹⁴³ [Europeiska kommissionen. Index för digital ekonomi och digitalt samhälle \(Desi\) 2020. Report DESI 2020 Connectivity, s. 8. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/connectivity](https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/connectivity)
- ¹⁴⁴ Jordbruksverket, *Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken 2021–2027 – SWOT-analys*. <https://www.regeringen.se/4a7081/contentassets/d4e9ac5e331e4f129e3d637681ce34c8/bilaga-1-forutsattningar-for-den-gemensamma-jordbrukspolitiken-2021-2027-utkast-till-swot.pdf>
- ¹⁴⁵ Årlig genomföranderapport (AIR) om Sveriges landsbygdsprogram, 2019. Vid utgången av 2019 hade Sverige uppnått 10,08 % av målet för 2023 (T24) avseende den andel av befolkningen på landsbygden som får ta del av nya eller förbättrade tjänster och bättre infrastruktur (IKT), dvs. 0,49 % uppnått av det fastställda målet på 4,86 %. Budgeten hade emellertid anslagits i sin helhet, och nästan en tredjedel hade betalats ut.
- ¹⁴⁶ [Europeiska kommissionen. Indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle \(Desi\) 2020. Sverige.](#)
- ¹⁴⁷ Europeiska kommissionen. Indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi) 2020, Sverige.
- ¹⁴⁸ Europeiska kommissionen. GJP-kontextindikator C.24 Jordbruksutbildning bland driftsledare inom jordbruket. Baserat på uppgifter från Eurostat [ef_mp_training].